

UCHWAŁA NR II/9/2024
RADY GMINY BORKOWICE
z dnia 23 maja 2024 r.

w sprawie przyjęcia Gminnej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych
Gminy Borkowice na lata 2023-2030

Na podstawie art. 16b ust. 1 i art. 17 ust 1 ustawy z dnia z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2023 r.poz. 901, 1693, 1938, 2760) uchwała się, co następuje:

§ 1.

1. Przyjmuje się dokument Gminnej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Borkowice na lata 2023-2030 stanowiący załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2.

Wykonanie Uchwały powierza się Wójtowi Gminy Borkowice.

§ 3.

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

PRZEWODNICZĄCY RADY

Mirosław Długosz

Fundusze Europejskie
Wiedza Edukacja Rozwój

**Rzeczpospolita
Polska**

Unia Europejska
Europejski Fundusz Społeczny

**Mazowieckie Centrum Polityki Społecznej w Warszawie
Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Borkowicach**

**GMINNA STRATEGIA
ROZWIĄZYWANIA
PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH
GMINY BORKOWICE 2023-30**

Warszawa – Borkowice 2023

Projekt Liderzy Kooperacji współfinansowanego ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój na lata 2014-2020 Działanie 2.5. Skuteczna pomoc społeczna

SPIS TREŚCI

1. OBSZAR I CZAS REALIZACJI	3
2. DIAGNOZA AKTUALNEJ SYTUACJI SPOŁECZNEJ GMINY BORKOWICE	4
2.1. Charakterystyka ogólna Gminy	4
2.2. Sytuacja demograficzna Gminy Borkowice	8
2.3. Problemy społeczne w obszarze bezrobocia	11
2.4. Obszary problemowe polityki społecznej Gminy Borkowice	13
2.5. Organizacje pozarządowe funkcjonujące w sferze społecznej na terenie Gminy Borkowice	37
2.6. Identyfikacja problemów	38
3. CELE STRATEGICZNE I OPERACYJNE	43
3.1. Misja Gminy Borkowice w zakresie rozwiązywania problemów społecznych	43
3.2. Hierarchia celów i uzasadnienie wyboru celów strategicznych	43
4. REZULTATY I WSKAŹNIKI REALIZACJI STRATEGII	52
4.1. Rezultaty i wskaźniki dla poszczególnych celów strategicznych	52
5. ZIDENTYFIKOWANE ZADANIA SŁUŻĄCE ROZWIĄZYWANIU PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH GMINY BORKOWICE	56
5.1. Lista zidentyfikowanych zadań	56
6. WDRAŻANIA STRATEGII	62
6.1. Dokumentacja procesu wdrażania	63
6.2. Podmioty zarządzające realizacją <i>Strategii</i>	64
7. SPOSOBY MONITOROWANIA, AKTUALIZACJI, FINANSOWANIA I KOMUNIKACJI SPOŁECZNEJ STRATEGII	68
7.1. System monitorowania	68
7.2. Sposoby ewaluacji i aktualizacji	68
7.3. Finansowanie realizacji <i>Strategii</i>	69
7.4. Wspieranie rozwiązań na poziomie lokalnych społeczności i współpracy pomiędzy z organizacjami pozarządowymi	72
7.5. Program promocji i <i>Public Relations</i>	74

Rozdział 1. OBSZAR I CZAS REALIZACJI

Gminna Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Borkowice 2023-2030 została opracowana dla obszaru gminy wiejskiej Borkowice w Powiecie Przysuskim w ramach podregionu NUTS 3 - Podregion Radomski, który stanowi część regionu NUTS 2 – Mazowieckiego Regionalnego, w jednym z siedmiu makroregionów NUTS 1 - Województwo Mazowieckie, w Rzeczypospolitej Polskiej – zgodnie z regulacjami czwartej rewizji NUTS 2016 określonymi w Rozporządzeniu Komisji UE 2016/2066 z dnia 21 listopada 2016 r. zmieniającym załączniki do rozporządzenia WE nr 1059/2003 Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie ustalenia wspólnej klasyfikacji Jednostek Terytorialnych do Celów Statystycznych (NUTS) (Dz. Urz. UE L 322 z 29.11.2016).

Czas realizacji *Gminnej Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Borkowice 2023-2030* obejmuje okres od 01 stycznia 2023 do 31 grudnia 2030.

Gminna Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Borkowice 2023-2030 została opracowana i sfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego w projekcie pt. *Liderzy Kooperacji*, realizowanego w ramach *Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój na lata 2014-2020*, Działanie 2.5. *Skuteczna pomoc społeczna*.

Rozdział 2. DIAGNOZA AKTUALNEJ SYTUACJI SPOŁECZNEJ GMINY BORKOWICE

2.1 Ogólna charakterystyka Gminy

2.1.1 Położenie

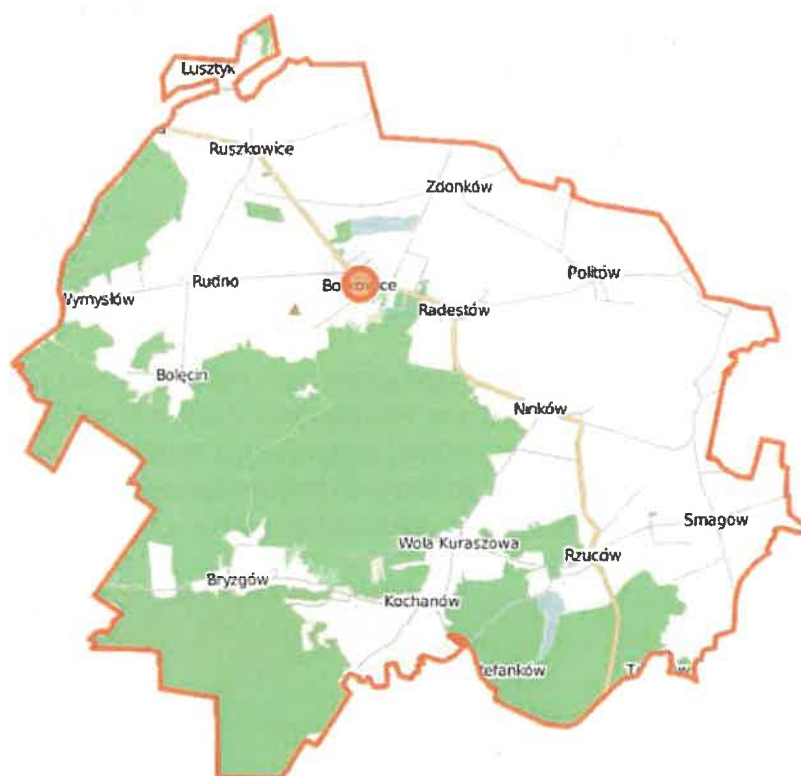
Gmina Borkowice położona jest w południowej części Województwa Mazowieckiego, w południowej części Powiatu Przysuskiego. Graniczy od zachodu z Powiatem Szydłowieckim – z gminą Chlewiska od południa – oraz w Powiecie Przysuskim – od północy i zachodu z gminą Przysucha oraz od północnego-wschodu z gminą Wieniawa.

W latach 1975–1998 gmina położona była w województwie radomskim.

Na terenie Gminy Borkowice funkcjonuje 16 sołectw - Bołecin, Borkowice, Bryzgów, Kochanów, Ninków, Niska Jabłonica, Politów, Radestów, Rudno, Rusinów, Ruszkowice, Rzuców, Smągów, Wola Kuraszowa, Wymysłów oraz Zdonków.

Powierzchnia ogólna gminy wynosi 86,06 km², co stanowi 0,24% powierzchni Województwa Mazowieckiego i 10,75% powierzchni Powiatu Przysuskiego.

Siedzibą gminy jest miejscowość Borkowice – wieś na Wyżynie Kielecko-Sandomierskiej w mezoregionie Wzgórz Koneckich, w paśmie Garbu Gielniewskiego, w zlewni rzeki Radomki, lewego dopływu Wisły. Borkowice położone są w województwie mazowieckim, w powiecie przysuskim, w gminie Borkowice, przez wieś przebiega droga wojewódzka nr 727.

Pierwsze wzmianki o osadzie Borkowice pochodzą z 1308. Właścicielami dóbr byli Duninowie-Borkowscy, w XVII wieku Szaniawscy, później Włoch Jan Dziboni, od XVIII wieku do 1872 Małachowscy (dobra nabył Stanisław Małachowski). W 1872 dobra nabył Jan Tarnowski z Dzikowa, od 1895 własność Stefana i Marii Dembińskich. W 1903 Dembińscy urządzili tu rodową rezydencję w pałacu w stylu eklektycznym projektu Władysława Marconiego i Zygmunta Hendela. Pałac w swoim wyglądzie nawiązuje do neogotyku francuskiego, a wokół niego powstał park w stylu angielskim. W parku znajdowały się między innymi groty, statua i kopiec, usypany na wzór krakowskiego. Prywatna wieś szlachecka, położona była w drugiej połowie XVI wieku w powiecie radomskim województwa sandomierskiego. W latach 1954–1972 wieś należała i była siedzibą władz gromady Borkowice. W latach 1975–1998 miejscowość administracyjnie należała do województwa radomskiego.

W lipcu 2021 r. w wyrobisku działającej wówczas kopalni iłów paleontolodzy odkryli niezwykle liczny zespół skamieniałych tropów dinozaurów sprzed 200 mln lat, określony jako jeden z najbogatszych na świecie.

Zabytki na terenie Borkowic:

- ✓ pałac Dembińskich, eklektyczny z 1903 z parkiem w stylu angielskim

- ✓ neogotycki kościół parafialny z lat 1829-1845, wewnątrz m.in. figura św. Antoniego – odlew ołowiany z 1646 lub wg innych przekazów rzeźba wykonana z samorodka rudy ołowiu – galeny, znalezionej na Karczówce.
- ✓ spichlerz kryty gontem z końca XIX wieku,
- ✓ cmentarz z nagrobkami z XIX/XX wieku, m.in. grób Dembińskich

Związany z Borkowicami był ksiądz Jan Wiśniewski – miejscowy proboszcz, historyk, archeolog, poeta, bajkopisarz i etnograf.

Zgodnie z podziałem fizycznogeograficznym Polski wg Kondrackiego obszar Gminy Borkowice należy do megaregionu Pozaalpejska Europa Środkowa, do prowincji Niż Środkowoeuropejski i Wyżyny Polskie, podprowincji Niziny Środkowopolskie i Wyżyna Małopolska oraz makroregionu Wzniesienia Południowomazowieckie i Wyżyna Kielecka. Mezoregiony: Równina Radomska, Garb Gielniowski oraz Przedgórze Łżeckie.

Równina Radomska to duży mezoregion fizycznogeograficzny w województwie mazowieckim, na której częściowo położona jest kraina historyczna – Ziemia Radomska. Równina Radomska rozpościera się na południe od Doliny Białobrzesckiej, między Przedgórzem Łżeckim, Równiną Kozienicką i Małopolskim Przełomem Wisły obejmując powierzchnię ok. 3640 km². Jest to równina denudacyjna o zdegradowanej pokrywie utworów czwartorzędowych (w wyniku procesów peryglacjalnych), pod którą występują warstwy jurajskie i kredowe, zapadające się ku północo-wschodowi. Równinę przecinają płytkie doliny Radomki, Łżanki i Krępianki. Jest to równina rolnicza z małym udziałem lasów.

Garb Gielniowski (również *Wzgórze Koneckie*) zajmuje obszar doliny Kamiennej po wieś Gielniów, graniczy ze Wzgórzami Opoczyńskimi na zachodzie a na południu z Płaskowyżem Suchedniowskim. Zbudowany jest z piaskowców retycko – liasowych. Zajmuje powierzchnię około 515 km². Najwyższym wzniesieniem jest góra Altana o wysokości 408 m n.p.m. Występują tu rzeki: Radomka oraz Drzewiczka. Tereny są porośnięte lasem.

Przedgórze Łżeckie północno-wschodnia część Wyżyny Kieleckiej. Rozciąga się między doliną Kamiennej na południu, a Równiną Radomską na północy. Dolina Kamiennej oddziela je od Wyżyny Sandomierskiej i Gór Świętokrzyskich. Występują tu pasma wzniesień (o wysokości 200-300 m n.p.m.) zbudowanych ze skał kredowych i jurajskich, ciągnących się z północnego zachodu na południowy wschód. Przedgórze w większej części porośnięte jest lasami Puszczy Łżeckiej. Brak tu większych cieków, istnieją natomiast trzy zbiorniki zaporowe, również o stosunkowo niewielkiej powierzchni (koło Skarżyska, Starachowic oraz Brodów). Na południowym skraju Przedgórze ulokowane są miasta Ostrowiec Świętokrzyski i Starachowice.

2.1.2 Powierzchnia

Ze względu na posiadane warunki naturalne i stan uprzemysłowienia regionu, gmina Borkowice ma charakter rolniczo-leśny. Decydują o tym w głównej mierze posiadane warunki naturalne, jednolite w poszczególnych częściach gminy. Strukturę użytkowania gruntów w Gminie Borkowice prezentuje tablica 2.1 oraz wykres 2.1.

Powierzchnia gminy – 86,06 km², stawia ją w grupie umiarkowanie mniejszych obszarowo gmin w kraju. W ogólnej powierzchni gminy: 57,0% zajmują użytki rolne, 38,3% lasy, 1,5% grunty pod wodami oraz 3,2% pozostałe grunty i nieużytki.

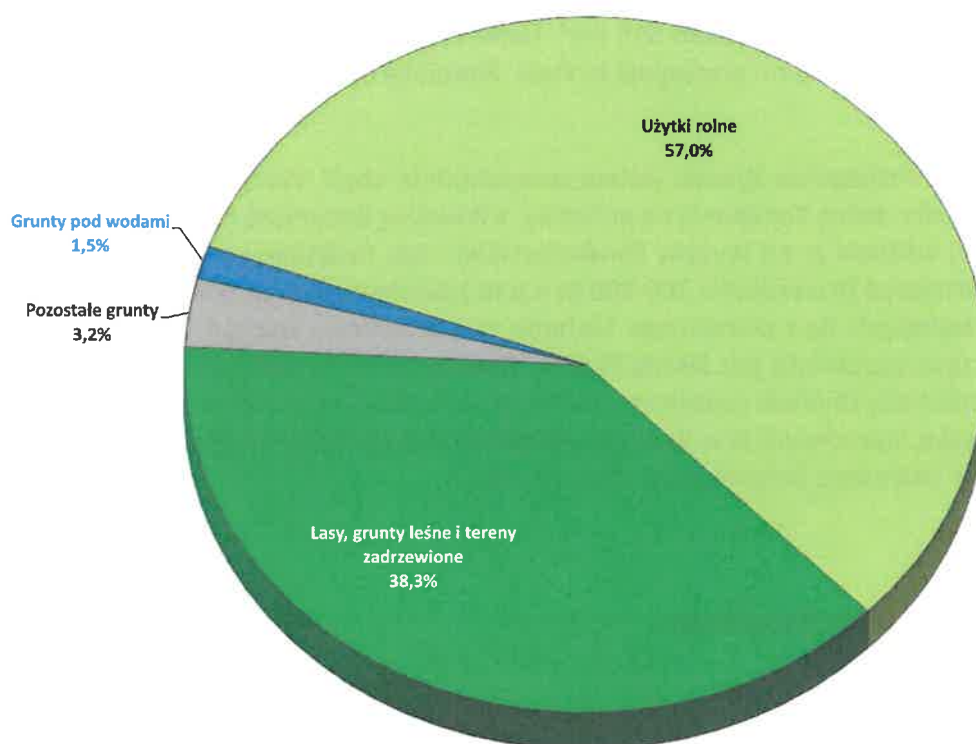
Tabela 2.1

Powierzchnia Gminy Borkowice według kierunków wykorzystania

Rodzaje gruntów	Powierzchnia ewidencyjna [km ²]	Udział w ogólnej powierzchni [%]
Powierzchnia ogólna	86,06	100,0
Użytki rolne	49,05	57,0
Lasy	32,95	38,3
Grunty pod wodami	1,32	1,5
Pozostałe grunty	2,74	3,2

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Baza Danych Lokalnych*, Portal Statystyczny Głównego Urzędu Statystycznego, Warszawa 2023

Wykres 2.1. Powierzchnia Gminy według kierunków wykorzystania

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Baza Danych Lokalnych*, Portal Statystyczny Głównego Urzędu Statystycznego, Warszawa 2023

2.2 Sytuacja demograficzna Gminy Borkowice

Według stanu na dzień 31 grudnia 2022 roku na obszarze Gminy Borkowice zamieszkiwały łącznie 4 061 osób. Do roku 1999 liczebność ludności Gminy stale rosła. Od tego momentu, w relacji do lat poprzednich, liczba mieszkańców Gminy Borkowice zaczęła systematycznie spadać i trend ten jest kontynuowany zarówno w wyniku ujemnego przyrostu naturalnego jak i ujemnego salda migracji – szczególnie z terenów wiejskich. W Gminie Borkowice odnotowano w 2022 roku wysoki ujemny przyrost naturalny na poziomie $-9,88$ promila, co było stanowić potwierdzenie ujemnych procesów demograficznych w porównaniu zarówno do średniej dla Powiatu Przysuskiego ($-6,47$ promila), jak i województwa mazowieckiego ($-2,24$ promila). Warto zauważyć iż poziom przyrostu naturalnego w Gminie Borkowice jest najniższy w Powiecie Przysuskim.

Tabela 2.2 i wykres 2.2 prezentują strukturę ludności Gminy Borkowice według grup wiekowych – produkcyjnych i nieprodukcyjnych.

Tabela 2.2

Struktura ludności Gminy Borkowice w wieku produkcyjnym i nieprodukcyjnym

Wyszczególnienie	2016		2019		2022	
	kobiety	mężczyźni	kobiety	mężczyźni	kobiety	mężczyźni
Osoby w wieku przedprodukcyjnym	345	396	358	405	376	378
Osoby w wieku produkcyjnym	1 170	1 458	1 145	1 403	1 024	1 297
Osoby w wieku poprodukcyjnym	638	285	635	315	629	357
RAZEM	2 153	2 139	2 138	2 123	2 031	2 030
	4 292		4 261		4 061	

Źródło: opracowanie własne na podstawie Baza Danych Lokalnych, Portal Statystyczny Głównego Urzędu Statystycznego, Warszawa 2023

Wykres 2.3 Struktura ludności Gminy Borkowice w wieku produkcyjnym i nieprodukcyjnym w latach 2016, 2019, 2022

Źródło: opracowanie własne na podstawie Baza Danych Lokalnych, Portal Statystyczny Głównego Urzędu Statystycznego, Warszawa 2023

Liczba ludności w wieku produkcyjnym w Gminie Borkowice spadła w ciągu ostatniego okresu programowania – zarówno w ujęciu dynamicznym (o niespełna 12%), jak i strukturalnym (z poziomu 61,2% do 57,2% całej populacji mieszkańców), dodatkowo relacja pozostałych grup wiekowych zmieniła się w sposób niekorzystny dla przyszłości Gminy. Na przestrzeni ostatnich siedmiu lat nastąpił wzrost liczby mieszkańców w wieku poprodukcyjnym o 6,8% (63 osoby) jednocześnie nieznacznie wzrosła liczba mieszkańców w wieku przedprodukcyjnym o 1,8% (13 osób). Wskaźnik obciążenia demograficznego (ilość osób w wieku przedprodukcyjnym i poprodukcyjnym na każde 1000 osób w wieku produkcyjnym) w Gminie Borkowice wzrósł w okresie ostatnich 7 lat z 633 do 749 osób (przyrost o ponad 18%). Był zbliżony choć bardziej niekorzystny w porównaniu do przeciętnego w powiecie przysuskim i województwie mazowieckim (odpowiednio 734 i 703 osób w wieku nieprodukcyjnym na 1000 osób w wieku produkcyjnym).

Umowna granica określająca stopień starzenia się społeczeństwa to 15% osób powyżej 60 roku życia. **W Gminie Borkowice na koniec roku 2022 wskaźnik ten wyniósł aż 27,8%. Oznacza to wzrost o ponad 2 punkty procentowe tj. o prawie 1/10 w stosunku do poprzedniego okresu programowania.** Postępujący spadek liczby ludności w wieku przedprodukcyjnym spowoduje w niedalekiej przyszłości poważne problemy związane m.in z brakiem rąk do pracy, bezrobociem wśród nauczycieli, koniecznością likwidacji niektórych placówek oraz koniecznością zabezpieczenia emerytalnego. Co oznacza zagrożającą przyszłości Gminy sytuację demograficzną.

Wskaźnik gęstości zaludnienia w Gminie Borkowice w badanym okresie wyniósł 47,2 osoby/km² co było poziomem zbliżonym do poziomu powiatu przysuskiego oraz niższym od przeciętnego dla województwa mazowieckiego o niespełna połowę.

Przyrost naturalny w Gminie Borkowice wg stanu na dzień 31 grudnia 2022 był ujemny i wyniósł -0,26 co było – mimo spadku liczby ludności – najlepszym wynikiem w Gminie w ostatnich dziesięciu latach. Z zaprezentowanych danych wynika, iż przyrost naturalny w Gminie Borkowice jest zdecydowanie niższy niż w Powiecie Przysuskim (-3,47) i zdecydowanie poniżej niż przeciętna dla województwa mazowieckiego (0,33). Prognozę kształtowania się liczby ludności w Gminie Borkowice w latach 2025 – 2045 prezentują tabela 2.4 i wykres 2.4.

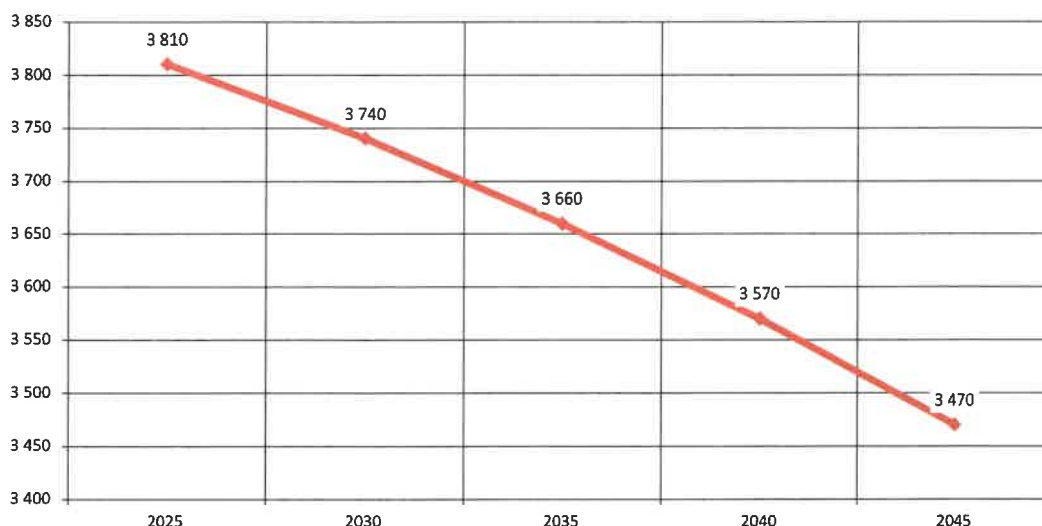
Tabela 2.4

Prognoza stanu ludności w Gminie Borkowice

Wyszczególnienie	2025	2030	2035	2040	2045
Gmina Borkowice	3 810	3 740	3 660	3 570	3 470

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Baza Danych Lokalnych*, Portal Statystyczny Głównego Urzędu Statystycznego, Warszawa maj 2023

Wykres 2.4 Prognoza stanu ludności w Gminie Borkowice

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Baza Danych Lokalnych*, Portal Statystyczny Głównego Urzędu Statystycznego, Warszawa maj 2023

Opracowana na podstawie *Prognozy demograficznej na lata 2003-2030* Głównego Urzędu Statystycznego, prognoza stanu ludności w Gminie Borkowice jest pesymistycznym scenariuszem. Wynika z niej, iż w ciągu najbliższych 20 lat liczba mieszkańców Gminy spadnie o **ponad 15%**. Aktualna prognoza demograficzna została opracowana przy założeniu stopnia starzenia się społeczeństwa na poziomie 20%, który w Gminie Borkowice już dziś jest przekroczony oraz zbliżonym do 10 promili spadku przyrostu naturalnego. Dynamika spadku liczby ludności Gminy założona w prognozie jest realna, może jednak zrealizować się również wariant bardziej pesymistyczny.

2.3 Problemy społeczne w obszarze bezrobocia

Zjawisko bezrobocia jest poważnym problemem społecznym. Wpływa ujemnie na postawy i zachowania osób bezpośrednio dotkniętych bezrobociem, a także członków ich rodzin. Za bezrobotną uznaje się osobę, która spełnia kryteria określone w art. 2 ust.1 pkt 2 ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (Dz.U. 2020r. poz. 1409).

Według danych Powiatowego Urzędu Pracy w Przysusze można wnioskować o spadku liczby bezrobocia ogółem w powiecie oraz w Gminie Borkowice do końca 2019 roku a następnie wystąpiły okresowe wahania, ze względu na sytuację epidemiologiczną. W kolejnych latach nastąpił powrót do tendencji spadkowej. Na dzień 31 grudnia

2022 roku na zarejestrowanych 391 osób bezrobotnych, w tym aż 242, tj. blisko 2/3 osób długotrwale bezrobotnych. Wskaźnik ten jest wysoki, podobnie jak odsetek bezrobotnych kobiet – których było zarejestrowanych 18,5% w wieku produkcyjnym (mężczyzn odpowiednio 15,5%).

Dynamikę zjawiska bezrobocia na rynku pracy Gminy Borkowice w latach 2018-2022 prezentują tabela 2.5 i wykres 2.5.

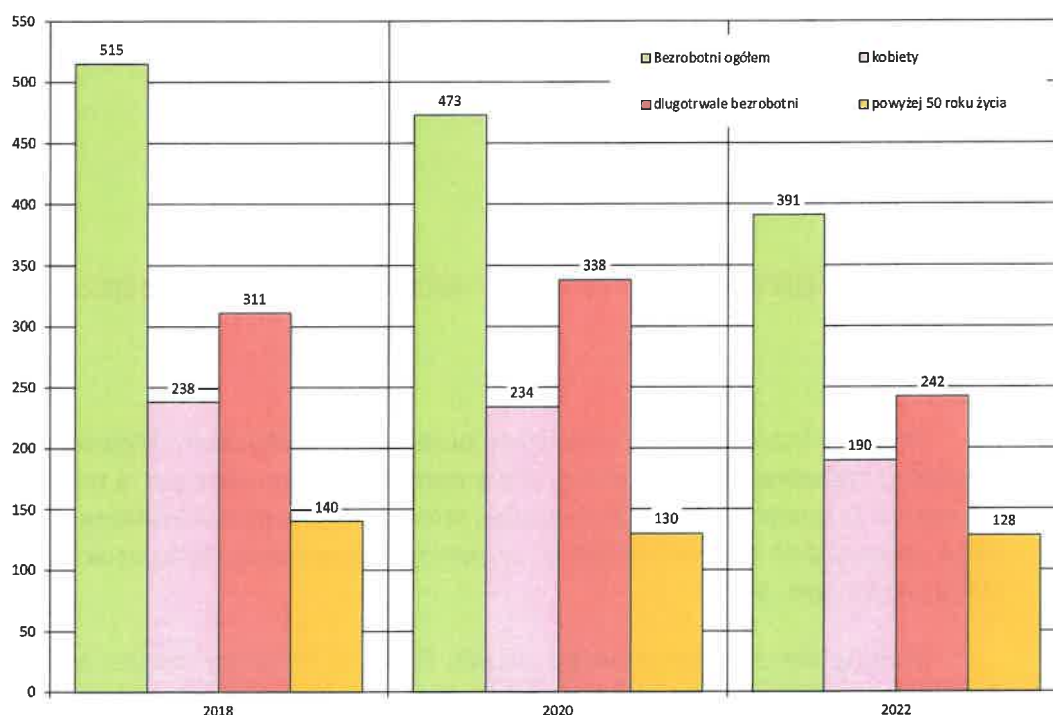
Tabela 2.5

Dynamika bezrobocia w Gminie Borkowice latach 2018-22 (stan na 31/12)

Rok	Bezrobotni ogółem	w tym		
		kobiety	długotrwale bezrobotni	bezrobotni powyżej 50 roku życia
2018	515	238	311	140
2020	473	234	338	130
2022	391	190	242	128

Źródło: Opracowanie na podstawie danych Powiatowego Urzędu Pracy w Przysusze

Wykres 2.5 Dynamika bezrobocia w Gminie Borkowice

Źródło: Opracowanie na podstawie danych Powiatowego Urzędu Pracy w Przysusze

W badanym okresie obserwowano spadek liczby zarejestrowanych bezrobotnych w Gminie Borkowice w okresie do końca 2019 roku – co było elementem 10-letniego trendu długookresowego. Niestety w roku 2020 – ze względu na sytuację epidemiologiczną w kraju – trend spadkowy został przełamany i nastąpiło okresowe wahanie liczby osób bezrobotnych. W roku 2021 Gmina powróciła na ścieżkę spadku poziomu bezrobocia rejestrowanego, by osiągnąć historycznie najniższy – o ponad połowę niższy od poprzedniego okresu programowania - poziom na dzień 31 grudnia 2022 roku.

Niekorzystnym zjawiskiem zaobserwowanym w danych dotyczących analizowanego okresu w odniesieniu do Gminy Borkowice jest fakt utrzymywania się wysokiego – blisko 2/3 – udziału procentowego kobiet w liczbie bezrobotnych ogółem.

2.4 Obszary problemowe polityki społecznej Gminy Borkowice

Pomoc społeczna jest jednym z elementów polityki społecznej Gminy. Głównym realizatorem i koordynatorem polityki społecznej z zakresu pomocy społecznej na terenie Gminy Borkowice jest Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Borkowicach. Na potencjał sfery społecznej składają się także:

- ✓ Gminny Ośrodek Kultury w Borkowicach, Gminna Biblioteka Publiczna w Borkowicach, Zespół Szkół w Borkowicach, Zespół Szkolno-Przedszkolny w Rzurowie oraz Przedszkole Samorządowe w Ninkowie, Przedszkole Niepubliczne Antoninek Zgromadzenia Sióstr Benedyktynek Misjonarek w Borkowicach w zakresie działań edukacyjnych i oświatowych,
- ✓ Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Borkowicach
- ✓ działania Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie, Powiatowego Urzędu Pracy i Powiatowej Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej w Przysusze realizowane na terenie Gminy Borkowice i na rzecz jej mieszkańców,
- ✓ w systemie pomocy społecznej funkcjonuje również orzekanie o stopniu niepełnosprawności realizowane przez Powiatowy Zespół Orzekania o Stopniu Niepełnosprawności w Radomiu.
- ✓ ponadto na rzecz mieszkańców realizowane są programy przeciwdziałające wykluczeniu społecznemu realizowane przez organizacje pozarządowe.

Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Borkowicach realizuje zadania statutowe wynikające z ustawy z 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 15 kwietnia 2004 r., Nr 64, poz. 593, ze zm.) i przepisów wykonawczych wydanych na jej podstawie,

ustawy z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych (Dz. U. Nr 228, poz. 255) i przepisów wykonawczych wydanych na jej podstawie, ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. z 20 września 2005 r. Nr 180, poz. 1493) i przepisów wykonawczych wydanych na jej podstawie, ustawy z 22 kwietnia 2005 r. o postępowaniu wobec dłużników alimentacyjnych oraz zaliczce alimentacyjnej (Dz. U. Nr 86, poz. 732) i przepisów wykonawczych wydanych na jej podstawie oraz uchwały Rady Gminy Borkowice.

Podstawowe formy pomocy społecznej to pomoc środowiskowa - polegająca na udzielaniu świadczeń osobom zakwalifikowanym do pomocy społecznej w miejscu ich zamieszkania oraz pomoc instytucjonalna – świadczona w stacjonarnych placówkach opiekuńczych. Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Borkowicach świadczy pomoc finansową i inne formy wsparcia niefinansowego. W ramach zadań zleconych realizowane były dodatki węglowe, dodatki osłonowe oraz pomoc przyznawana cudzoziemcom, usługi opieki wytchnieniowej w formie pobytu dziennego w miejscu zamieszkania i w formie pobytu całodobowego w miejscu wskazanym przez osobę z niepełnosprawnością, usługi asystencji osobistej oraz usługi opiekuńcze.

2.4.1 Ubóstwo

Poprzez ubóstwo - określa się stan, w którym jednostce czy grupie społecznej brakuje środków na zaspokojenie podstawowych potrzeb uznawanych w danej społeczności za niezbędne. Pod pojęciem *podstawowe potrzeby* należy rozumieć takie potrzeby jak: wyżywienie, ubranie, mieszkanie, zachowanie zdrowia, uzyskanie wykształcenia, zaspokojenie sfer intelektualnych. Pojęcie ubóstwa powstałego na drodze indywidualnej sytuacji życiowej obejmuje takie aspekty jak: wielodzietność, uzależnienia, niepełnosprawność, samotność, wychowywanie się w rodzinach niepełnych i rozbitych, niski status wykształcenia prowadzący do bezrobocia, przewlekłe choroby, inne przeżycia np. jak śmierć osoby najbliższej, utrudniająca aktywne i prawidłowe funkcjonowanie. Należy zaznaczyć, iż problemy te występują bardzo często zespołowo. Ubóstwo jest to stan, w którym rodzina lub jednostka żyje poniżej kryterium dochodowego ustalonego zgodnie z ustawą z dnia 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej. Ubóstwo w konsekwencji prowadzi do zjawiska wykluczenia społecznego.

Głównym sposobem ograniczenia ubóstwa jest: zmniejszenie bezrobocia przez tworzenie nowych miejsc pracy, aktywizacja zawodowa osób ubogich, zmiana postaw u osób ubogich korzystających z pomocy społecznej poprzez kształtowanie odpowiedzialności za swój los i umiejętności przystosowania się do istniejącej rzeczywistości.

Przedstawione przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej dane, wskazują na występowanie w Gminie Borkowice problemu ubóstwa. Liczbę rodzin korzystających z pomocy GOPS przedstawia tabela 2.7 i wykres 2.7.

Tabela 2.7

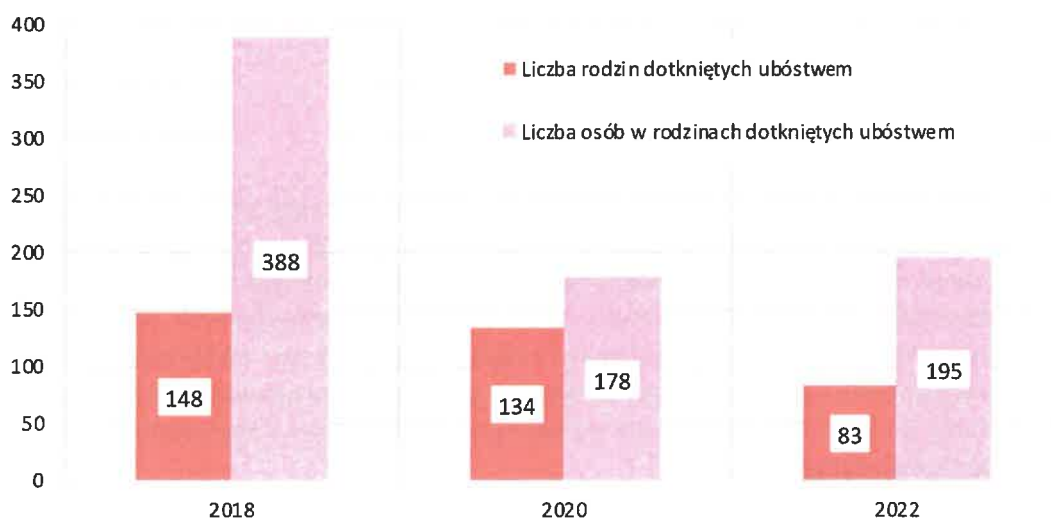
Liczba osób dotkniętych ubóstwem w Gminie Borkowice w latach 2018-2022

Wyszczególnienie	Lata		
	2018	2020	2022
Liczba rodzin dotkniętych ubóstwem	148	105	83
Liczba osób w rodzinach dotkniętych ubóstwem	388	178	195

Źródło: Opracowanie na podstawie danych Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Borkowicach

Wykres 2.7

Liczba osób dotkniętych ubóstwem w Gminie Borkowice w latach 2018-2022

Źródło: Opracowanie na podstawie danych Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Borkowicach

Warto zauważyć istotny spadek ilości osób korzystających ze wsparcia pomocy społecznej ze względu na problem ubóstwa w latach pandemii COVID-19. W porównaniu do początku analizowanego okresu liczba osób zagrożonych ubóstwem spadła o blisko połowę, jednocześnie na przestrzeni poszczególnych lat można było zaobserwować fluktuację ilości rodzin korzystających ze wsparcia. Zmieniała się też przeciętna ilość osób w rodzinach cierpiących z powodu ubóstwa, w porównaniu do poprzedniego okresu programowania, kiedy wynosiła ona około 2,6 osoby, w okresie pandemii poziom spadł do 1,3 osoby na gospodarstwo domowe objęte wsparciem by następnie ponownie wzrosnąć do poziomu 2,3 w roku 2022.

Obserwując dane można stwierdzić, iż problem ubóstwa w Gminie Borkowice – uwzględniając okresowe fluktuacje – utrzymuje się na niskim, znajdujący się pod

kontrolą poziomą, co jednak nie zwalnia samorządu gminy z dalszych działań zmierzających do minimalizacji czy likwidacji występowania tego zjawiska. Wydaje się, iż najbardziej efektywnymi przyczynami zmniejszania się ilości osób zagrożonych ubóstwem są zmiany ekonomiczne i społeczne zachodzące w społeczeństwie polskim, co przekłada się na sytuację w Gminie Borkowice. Wśród tych zmian zasadnicze znaczenie mogą mieć:

- ✓ rozwój gospodarczy, podnoszenie się zamożności społeczeństwa i zwiększanie ilości miejsc pracy w Gminie,
- ✓ ograniczenie bezrobocia, pełna dostępność europejskiego rynku pracy oraz realizacja powszechnie dostępnych programów socjalnych,
- ✓ realizacja projektów współfinansowanych z Europejskiego Funduszu Społecznego ukierunkowanych na aktywizację społeczną i zawodową we współpracy z Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie w Przysusze i Powiatowym Urzędem Pracy w Przysusze oraz inne podmioty sektora zabezpieczenia społecznego.

2.4.2 Bezdomność

Bezdomność to problem społeczny, charakteryzujący się brakiem miejsca stałego zamieszkania osoby nim dotkniętej. Wiąże się z uwarunkowanym psychologicznie kryzysowym stanem egzystencji osoby nieposiadającej faktycznego miejsca zamieszkania, pozbawionej środków niezbędnych do zaspokojenia elementarnych potrzeb, dotkniętej trwałym wykluczeniem społecznym i zawodowym. Jako stan ewidentnej i trwałej deprywacji potrzeb mieszkaniowych, w sytuacji, gdy dotknięta bezdomnością osoba nie jest w stanie jej zapobiec, wiąże się z poważnym upośledzeniem psychicznego i społecznego funkcjonowania człowieka.

Natura bezdomności wyklucza zamkniętą i jednoznaczną klasyfikację jej przyczyn, ponieważ doprowadza do niej cały zespół nakładających się na siebie sił sprawczych, zespół postaw, zachowań determinowanych predyspozycjami osobowościowymi, którym sprzyjają sytuacje społeczne i sposób funkcjonowania służb socjalnych. Ustawa o pomocy społecznej jako osobę bezdomną definiuje osobę niezamieszkującą w lokalu mieszkalnym w rozumieniu przepisów o ochronie praw lokatorów i mieszkaniowym zasobie gminy i niezameldowaną na pobyt stały, w rozumieniu przepisów o ewidencji ludności i dowodach osobistych, a także osobę niezamieszkującą w lokalu mieszkalnym i zameldowaną na pobyt stały w lokalu, w którym nie ma możliwości zamieszkania.

Brak domu uniemożliwia normalny rozwój człowieka, wpływa negatywnie na stan zdrowia psychicznego i fizycznego, uniemożliwia rozwijanie aspiracji kulturowych, regenerację sił i wypoczynek. Deprywacji zatem podlegają nie tylko szeroko rozumiane potrzeby mieszkaniowe, ale właściwie wszystkie poziomy potrzeb, począwszy od najbardziej podstawowych potrzeb fizjologicznych, skończywszy zaś na potrzebie

samorealizacji. Stan ten jest uwarunkowany wieloczynnikowo, między innymi poprzez zmniejszoną zdolność do samodzielnego życia i radzenia sobie, poddania się wymaganiom otoczenia, niewielką odpornością na sytuacje trudne, czy marginalizację społeczną.

Najczęstsze przyczyny bezdomności wynikają z:

- ✓ sytuacji społeczno-ekonomicznej, w tym wzrostu bezrobocia, braku miejsc w szpitalach, zakładach opiekuńczych, domach pomocy społecznej, braku opieki nad wychowankami domów dziecka po ukończeniu 18 lat,
- ✓ sytuacji prawnej, polegającej na możliwości wyeksmitowania lokatora "doni-
kąd" za zaległości w opłatach czynszowych,
- ✓ przyczyn związanych z patologiami, w tym z powodu alkoholizmu, przestęp-
czości, odrzucenia lub braku opieki ze strony najbliższych, rozwodu lub trwa-
łego rozpadu więzi formalnych lub nieformalnych, prostytucji kobiet, prze-
mocy w rodzinie,
- ✓ przyczyn natury socjopsychologicznej, w tym świadomego wyboru innego spo-
sobu życia, odrzucenia obowiązującego systemu wartości,
- ✓ przyczyn osobowościowych, w tym poczucia niższości, osamotnienia, wstydu,
przekonania o złej naturze świata i ludzi.

Problem bezdomności na terenie Gminy Borkowice nie ujawnia się w statystykach pomocy społecznej – najprawdopodobniej ze względu na charakter gminy. Osoby zagrożone bezdomnością są zabezpieczane w swoim środowisku i rodzinach.

2.4.3 Rodziny dysfunkcyjne

Członkowie rodziny tworzą układ, na który można spojrzeć jak na system. Wza-
jemne oddziaływanie na siebie poszczególnych elementów, czyli członków rodziny po-
woduje funkcjonowanie systemu. W rodzinie zdrowej relacje pomiędzy małżonkami są
równoległe oraz dwukierunkowe, oparte na wspólnych ustaleniach dotyczących po-
działu obowiązków i sposobu wychowywania dzieci. Zaburzone funkcjonowanie jednego
z jej członków uderza w cały jej system rodzinny, wtedy można mówić o dysfunkcjonal-
ności takiej rodziny. Sama dysfunkcja oznacza zaburzenie komunikacyjne bądź struktu-
ralne rodziny, np. centralną postacią jest rodzic będący sprawcą przemocy itd.). Może to
też być zaburzenie własnych granic, granic pomiędzy poszczególnymi osobami w rodzi-
nie, np. nieuszanowanie czyjejś intymności, uczuć i poglądów.

Rodziną dysfunkcyjną, może być rodzina z problemem wykorzystywania seksualnego, w której jedno bądź oboje rodziców wykorzystuje seksualnie kogoś (partnera, współmałżonka, dzieci) w rodzinie. To także rodzina z terrorem psychicznym, czyli taka, w której jedno bądź oboje rodziców stosuje przemoc emocjonalną (szantaż, zastraszenie itp.) wobec członków swojej rodziny. Rodziną taką jest też rodzina z przemocą fizyczną, czyli taka, w której jedno bądź oboje rodziców bije, maltretuje fizycznie kogokolwiek z członków rodziny. Rodziną dysfunkcyjną jest też rodzina z przewlekłą chorobą – jedno bądź oboje rodziców cierpi na stałe schorzenie bądź jest przykute do wózka inwalidzkiego, za swój stan obarcza winą domowników, staje się centralną postacią w rodzinie.

Przyczyną dysfunkcji rodziny może być również problem alkoholowy, który jednak ze względu na złożoność tego problemu i występowanie również poza ramami jakie tworzy rodzina, został scharakteryzowany w odrębnym podrozdziale.

Tabela 2.8 i wykresy 2.8-2.9 przedstawia sytuację rodzin zagrożonych dysfunkcjami w Gminie Borkowice na przestrzeni poprzedniego okresu programowania.

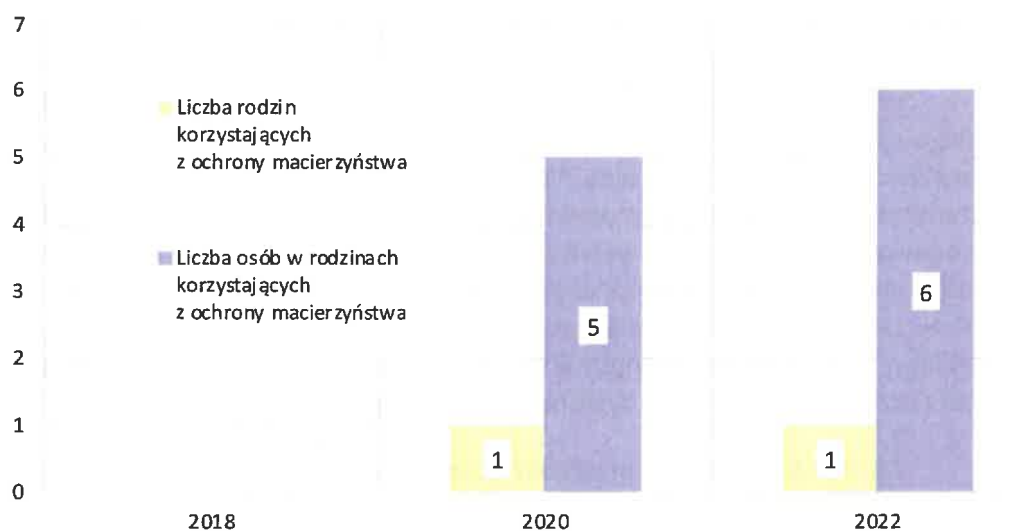
Tabela 2.8

Liczba rodzin zagrożonych dysfunkcjami korzystających z usług pomocy społecznej w Gminie Borkowice w latach 2018-2022

Wyszczególnienie	Lata		
	2018	2020	2022
Potrzeby ochrony macierzyństwa			
Liczba rodzin korzystających z ochrony macierzyństwa	0	1	1
Liczba osób w rodzinach korzystających z ochrony macierzyństwa	0	5	6
Bezradność w sprawach opiekuńczo wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego			
Liczba rodzin korzystających z pomocy w bezradności w sprawach opiekuńczo wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego	2	1	5
Liczba osób w rodzinach korzystających z pomocy w bezradności w sprawach opiekuńczo wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego	7	3	20

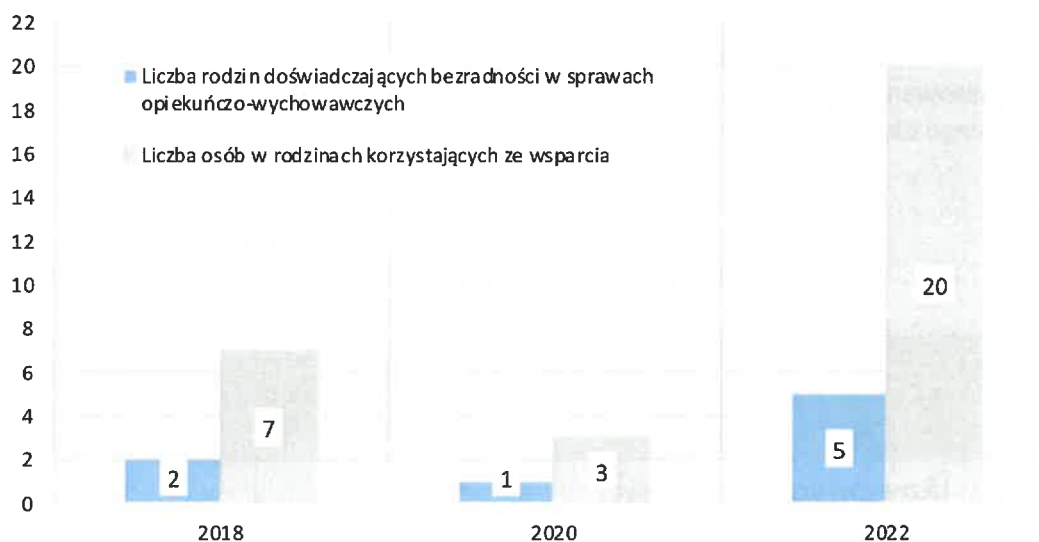
Źródło: Opracowanie na podstawie danych Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Borkowicach

Wykres 2.8 Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej w zakresie ochrony macierzyństwa w Gminie Borkowice w latach 2018-2022

Źródło: Opracowanie na podstawie danych Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Borkowicach

Wykres 2.9 Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej w sprawach opiekuńczo – wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego w Gminie Borkowice w latach 2018-2022

Źródło: Opracowanie na podstawie danych Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Borkowicach

Z zaprezentowanych danych wynika, iż problem dysfunkcji rodzin w Gminie Borkowice w okresie wdrażania poprzedniej *Strategii* systematycznie tracił na sile lub utrzymywał tendencje spadkową. W zakresie konieczności ochrony macierzyństwa oraz bezradności w sprawach opiekuńczo wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego odnotowano zbliżony spadek – bliski 1/3 mniej przypadków. Wyjątek stanowił

problem przemocy w rodzinie który nie ujawnił się w statystykach Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej – natomiast miał swoje odzwierciedlenie w liczbie wszczynanych procedur *Niebieskiej Karty* – co zostanie scharakteryzowane w dalszej części niniejszego podrozdziału.

Mówiąc o zjawiskach dysfunkcji w rodzinach i ich dynamice na przestrzeni ostatniego okresu programowania trudno nie docenić wpływu programów socjalnych realizowanych przez rząd centralny. Wzrost dochodów rodzin spowodował podniesienie standardu życia, zwiększenie pewności egzystencjonalnej oraz pozwolił na lepsze funkcjonowanie rodziny i relacji wewnątrz niej. Można byłoby szeroko omawiać preferencje i priorytety dysponowania tak uzyskanym budżetem – które pozostawiają nadal wiele do życzenia – co może stanowić asumpt do modernizacji rozwiązań systemowych. Niemniej w liczbach bezwzględnych ilość osób korzystających ze wsparcia pomocy społecznej z przyczyn związanych z dysfunkcjami rodziny w Gminie Borkowice spada.

Co się tyczy zjawiska przemocy w rodzinie – zgodnie z badaniami diagnozy społecznej – blisko 20 procent mieszkańców Powiatu Przysuskiego jest w mniej lub bardziej poważnym stopniu nią zagrożona. Bardzo sporadycznie i w ograniczony sposób problem ten ujawnia się w statystykach pomocy społecznej, nieco częściej w związku z prowadzeniem procedury *Niebieskiej Karty* przez Policję, niemniej problem przemocy domowej bardzo często pozostaje w czterech ścianach, co zostało jeszcze wzmocnione zasadami dystansu społecznego i rygorów epidemicznych w okresie pandemii covid-19. Opinie w tym zakresie wyrażone przez mieszkańców Gminy Borkowice w ramach przeprowadzonych badań ankietowych diagnozy społecznej zostały zaprezentowane w kolejnym rozdziale.

Tabela 2.9 oraz wykres 2.9 przedstawia liczbę i charakterystykę wszczynanych i realizowanych procedur *Niebieskiej Karty* w Gminie Borkowice na przestrzeni poprzedniego okresu programowania.

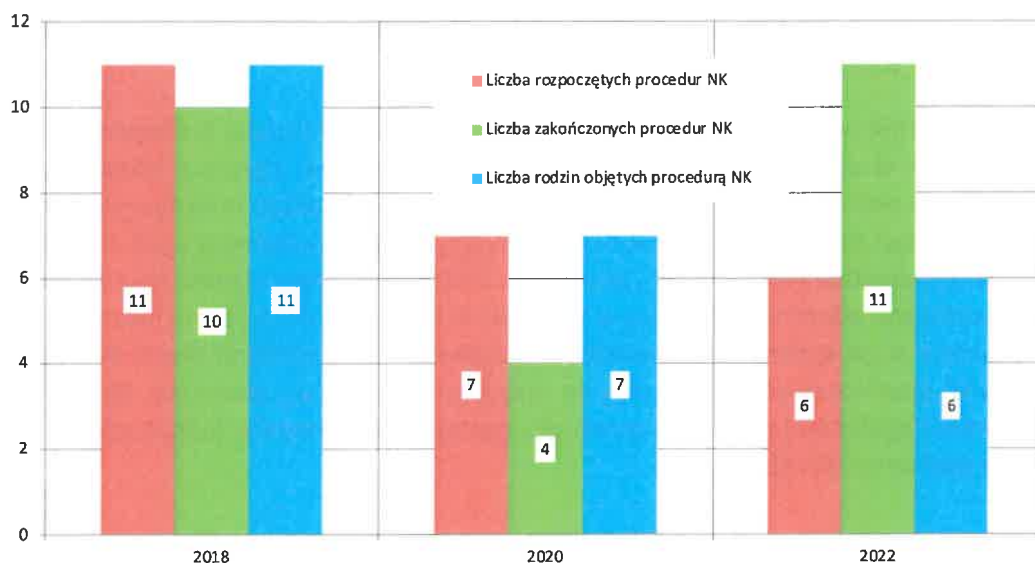
Tabela 2.9

Liczba wszczynanych i realizowanych procedur *Niebieskiej Karty* w Gminie Borkowice w latach 2018-2022

Wyszczególnienie	Lata		
	2018	2020	2022
Liczba rozpoczętych procedur <i>Niebieskich Kart</i> nad którymi pracowały zespoły interdyscyplinarne	11	7	6
Liczba zakończonych procedur <i>Niebieskiej Karty</i>	10	4	11
Liczba rodzin objętych procedurą <i>Niebieskiej Karty</i>	11	7	6

Źródło: Opracowanie na podstawie danych Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Borkowicach

Tabela 2.9 Liczba wszczynanych i realizowanych procedur *Niebieskiej Karty* w Gminie Borkowice w latach 2018-2022

Źródło: Opracowanie na podstawie danych Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Borkowicach

Gdy dochodzi do przemocy wprowadzana jest procedura *Niebieskiej Karty*, która przewiduje ścisłą współpracę przedstawicieli różnych instytucji tj. Policji, ośrodków pomocy społecznej, komisji rozwiązywania problemów alkoholowych, oświaty, ochrony zdrowia i innych instytucji realizujących zadania do przeciwdziałania przemocy w rodzinie. Procedura *Niebieskiej Karty* jest to ogół czynności podejmowanych i realizowanych przez ww. instytucje w celu zapobiegania dalszemu stosowaniu przemocy. W ramach procedury odbywają się grupy robocze, realizuje się indywidualne plany pomocy. Założenie procedury *Niebieskiej Karty* nie wymaga zgody osoby. *Niebieska Karta* jest zamykana przez Zespół Interdyscyplinarny wraz z ustaniem przemocy w rodzinie na podstawie wniosku członków grupy roboczej.

Informacja na temat instytucji samorządowych oraz podmiotów i organizacji pozarządowych udzielających pomocy osobom doznającym lub zagrożonym przemocą w rodzinie:

1. Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Przysusze
2. Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna w Przysusze
3. Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Borkowicach
4. Komenda Powiatowa Policji w Przysusze
5. Prokuratura Rejonowa w Przysusze
6. Zespół Kuratorskiej Służby Sądowej Sąd Rejonowy w Przysusze

7. Zespół Interdyscyplinarny Gminy Borkowice
8. Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Borkowicach
9. Poradnia zdrowia psychicznego w Poradni Specjalistycznej i Diagnostycznej w Przysusze

Ilość wszczynanych procedur *Niebieskiej Karty* w Gminie Borkowice spada, jednocześnie w ogólnej ocenie pracowników poszczególnych instytucji skuteczność uruchamiania procedury jest coraz wyższa, w szczególności dzięki interdyscyplinarnemu charakterowi działań służb. Powoduje to wyższy poziom motywacji osób zaangażowanych w przeciwdziałanie przemocy domowej. Zwiększa się także ogólna świadomość i wiedza społeczna odnośnie przemocy w rodzinie, w szczególności po czym można ją rozpoznać. Liczne akcje społeczne w mediach uwrażliwiają na negatywne skutki akceptacji zachowań przemocowych i motywują do reagowania w sytuacji przemocy. Zmiany w świadomości społecznej dotyczące przemocy następują organicznie, jednak efekty tych zmian widać coraz wyraźniej.

2.4.4 Alkoholizm

Problemem mającym wpływ na występowanie licznych zaburzeń funkcjonowania rodzin Gminy Borkowice jest alkoholizm. Powoduje on poważną dezorganizację i demoralizację życia rodzinnego, wynikiem czego jest większa ilość rodzin dysfunkcyjnych, nie spełniających swych podstawowych funkcji wychowawczych i opiekuńczych. W rodzinach dotkniętych alkoholizmem, któregośkolwiek z jej członków, obserwuje się również pogarszającą się sytuację materialną. W konsekwencji osoby z tego gospodarstwa domowego stają się klientami pomocy społecznej, ponieważ konieczne jest udzielanie im wsparcia finansowego. Warto zauważyć, że ze wsparcia z tego powodu korzystały głównie osoby samotne w gospodarstwach jednoosobowych.

Tabela 2.10 przedstawia liczbę osób uzależnionych od alkoholu w Gminie Borkowice w latach 2018-22 korzystających ze świadczeń pomocy społecznej.

Tabela 2.10

Liczba osób uzależnionych od alkoholu korzystających ze wsparcia w Gminie Borkowice w latach 2018-2022

Wyszczególnienie	Lata		
	2018	2020	2022
Liczba rodzin dotkniętych alkoholizmem	1	0	1

Źródło: Opracowanie na podstawie danych Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Borkowicach

Z danych Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Borkowicach wynika, iż na terenie Gminy Borkowice w latach 2018-22 liczba osób uzależnionych od alkoholu, korzystających ze świadczeń pomocy społecznej miała sezonowy/cykliczny charakter jednocześnie ulegając delikatnemu trendowi spadkowemu. Wskaźnik ilości korzystających z pomocy społecznej z powodu problemu alkoholizmu wyniósł poniżej jednej osoby na 1000 mieszkańców. Przy spadającej liczebności populacji zjawisko alkoholizmu w Gminie Borkowice można uznać za trwale istniejące w społeczeństwie jako problem społeczny, który po części jest nieujawniony i zamykany w czterech ścianach. Co ma szczególne odzwierciedlenie w okresie pandemii, kiedy pracownicy socjalni ze względu na zasady dystansu społecznego nie mogli sprawdzać sytuacji w domach mieszkańców zagrożonych alkoholizmem.

2.4.5 Narkomania

Jednym z podstawowych źródeł danych o skali używania substancji psychoaktywnych są reprezentatywne badania w populacji generalnej, które potwierdzają, że używanie narkotyków jest o wiele mniej rozpowszechnione niż picie napojów alkoholowych. Według danych z badań odsetek osób, które miały kontakt z narkotykami w ciągu ostatniego roku jest 16 razy niższy od odsetka osób mających kontakt z alkoholem.

W całej populacji używanie narkotyków w Polsce określa się na poziomie 5,4%, jednak w grupie wiekowej 15-34 lata – czyli grupie młodych dorosłych – rozpowszechnienie używania narkotyków w 2019 roku było blisko dwukrotnie wyższe niż w całej populacji. Według ostatniego badania Krajowego Biura ds. Przeciwdziałania Narkomanii i Kantar Polska z 2018 roku w populacji generalnej marihuana była najczęściej używanym narkotykiem z odsetkiem 12,1%. W całej populacji ponad dwukrotnie wyższy odsetek odnotowano wśród mężczyzn niż wśród kobiet.

Drugą substancją psychoaktywną używaną w Polsce jest amfetamina. Jest ona o wiele rzadziej używana – do zażywania przyznaje się 1,4% badanych. Kokaina – trzecia substancja psychoaktywna – jej poziom rozpowszechnienia nie jest wysoki, wśród młodych dorosłych odsetek użytkowników wyniósł 0,5%. Wyniki badań wśród osób dorosłych pokazują, że poziom rozpowszechnienia używania narkotyków, w tym najbardziej popularnej marihuany, w Polsce nie jest wysoki. Warto jednocześnie zwrócić uwagę na istotny, choć ostatnio ograniczony problem dopalaczy – czyli substancji psychoaktywnych o trudnym do ustalenia i usystematyzowania składzie – które są używane przez najmłodsze grupy osób korzystających z narkotyków. Ich sprzedaż w obrocie oficjalnym została dość mocno ograniczona na przestrzeni ostatnich 8 lat, niemniej nadal funkcjonują i stanowią poważne zagrożenie, głównie ze względu na bardzo niebezpieczne, ciężko identyfikowalne składniki.

W ostatnich latach obserwuje się znaczny wzrost świadomości i wiedzy na temat narkotyków wśród pedagogów, rodziców, dzieci i młodzieży. Prowadzona jest także edukacja rodziców w zakresie uzależnień oraz współpraca z nauczycielami, kuratorami i

asystentami rodzin, którzy zgłaszali się w celu uzyskania wiedzy w zakresie uzależnienia oraz poprawy komunikacji w relacji dziecko – dorośli.

Historycznie po narkotyki sięgała młodzież wywodząca się z rodzin zagrożonych patologią. Obecnie ten problem dotyka środowisk, w których nie obserwuje się uzależnienia od alkoholu, przemocy itp. Poważnym problemem tych rodzin jest jednak chroniczny brak wolnego czasu dla dzieci, zapracowanie rodziców, ich częsta nieobecność w domu, a co za tym idzie brak więzi emocjonalnych z dzieckiem i brak umiejętności wspólnego spędzania czasu oraz pokonywania występujących problemów. Ludzie posiadający pracę w obawie przed jej utratą angażują się w nią często kosztem własnej rodziny, a najczęściej małych dzieci.

W poprzednim okresie programowania w Gminie Borkowice nie ujawniły się osoby uzależnione od narkotyków korzystające z pomocy społecznej. To nie oznacza, że ten problem społeczny całkiem nie istnieje – być może nie ujawnia się w statystykach.

2.4.6 Niepełnosprawność

Definicja osób niepełnosprawnych zawarta w Karcie Praw Osób Niepełnosprawnych mówi: „*Niepełnosprawnymi są osoby, których sprawność fizyczna, psychiczna lub umysłowa trwale lub okresowo utrudnia, ogranicza lub uniemożliwia życie codzienne, naukę, pracę, oraz pełnienie ról społecznych, zgodnie z normami prawnymi i zwyczajowymi*”.

Natomiast ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych /Dz. U. z 2010r. Nr 214, poz.1407 tekst jednolity z poz. zm./ zawęża powyższą definicję określając: „*Niepełnosprawnymi są osoby, których stan fizyczny, psychiczny lub umysłowy trwale lub okresowo utrudnia, ogranicza bądź uniemożliwia wypełnianie ról społecznych a w szczególności ogranicza zdolności do wykonywania pracy zawodowej, jeśli uzyskały orzeczenie*”

Biorąc pod uwagę powyżej przytoczone definicje niepełnosprawność przedstawia się jako zjawisko niejednorodne, które obejmuje wiele ograniczeń funkcjonalnych, może być fizyczna, intelektualna lub polegać na dysfunkcji zmysłów. Wynikać ona może z choroby somatycznej lub choroby umysłowej. Wymienione zaburzenia, sytuacje mogą mieć charakter stały lub przejściowy. Niepełnosprawność dotyczy osób w każdym wieku. Dla lepszego określenia potrzeb osób niepełnosprawnych przyjmujemy podział na siedem głównych grup:

- ✓ osoby niewidome i słabo widzące,
- ✓ osoby głuche i niedosłyszące,
- ✓ osoby niepełnosprawne intelektualnie,

- ✓ osoby chore psychicznie,
- ✓ osoby niepełnosprawne ruchowo,
- ✓ osoby starsze, niepełnosprawne z ogólnego stanu zdrowia,
- ✓ ze względu na poszczególne rodzaje schorzeń (np. układu krążenia,
- ✓ cukrzyca, hemofilia, choroby nowotworowe).

Indywidualny model niepełnosprawności określa problemy jakie napotykają osoby niepełnosprawne jako konsekwencje swojej choroby. Praca socjalna z osobą niepełnosprawną ma na celu zmotywowanie tej osoby do podejmowania wysiłków w celu jej usprawnienia. Społeczny model niepełnosprawności – są to ograniczenia, które stwarza środowisko poprzez bariery w funkcjonowaniu rodziny z osobą niepełnosprawną. Istniejące bariery są podłożem marginalizacji – wykluczenia społecznego osób niepełnosprawnych.

Czynnikami warunkującymi niepełnosprawność na poziomie społecznym są: sytuacja rodzinna i relacje w rodzinie, materialne warunki życia rodziny, kontakty społeczne i udział w życiu społecznym członków rodziny, postawy społeczne wobec osób niepełnosprawnych, rola i dostępność instytucji i organizacji powołanych do wspomaganie osób niepełnosprawnych, sytuacja prawna i gwarancje prawne osób niepełnosprawnych, relacje osób niepełnosprawnych z instytucjami, makrospołeczne czynniki ekonomiczne odpowiedzialne za rozmiar pomocy społecznej na rzecz osób niepełnosprawnych.

Z dniem 1 września 1997 roku wprowadzona została reforma orzecznictwa w wyniku której powstały dwa systemy orzecznictwa ustalające:

- A. Niezdolność do pracy, która stanowi podstawę do wydania decyzji o przyznaniu świadczenia rentowego
- B. Stopień niepełnosprawności jako podstawę do korzystania z wielu form rehabilitacji zawodowej i społecznej, systemu pomocy społecznej oraz ulg i uprawnień zagwarantowanych osobom niepełnosprawnym w przepisach prawa.

Od 1 stycznia 2002 roku prawo do zasiłku pielęgnacyjnego, ulgi oraz inne uprawnienia zagwarantowane osobom niepełnosprawnym w przepisach prawa dla dzieci mogą być przyznane wyłącznie na podstawie orzeczenia o niepełnosprawności, wydanego według kryteriów stosowanych dla tych orzeczeń w ustawie o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych. Dziecko - osoba przed ukończeniem 16 roku życia jest niepełnosprawna, jeżeli posiada orzeczenie o zaliczeniu do osób niepełnosprawnych wydane przez Powiatowy Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności.

System określający orzekanie o niepełnosprawności i stopniu niepełnosprawności do celów pozarentowych regulują następujące akty prawne:

- ✓ Ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz. U. Nr 123, poz. 776 z późn. zm. ostatnia nowelizacja Dz.U. z 2003 r.; Nr 7 poz. 79)

- ✓ Rozporządzenie Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 15 lipca 2003 roku w sprawie orzekania o niepełnosprawności i stopniu niepełnosprawności (Dz. U. nr 139, poz. 1328)
- ✓ Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 1 lutego 2002 roku w sprawie kryteriów oceny niepełnosprawności u osób w wieku do 16 roku życia (Dz. U. Nr 17 poz. 162)

Tabela 2.11 oraz wykres 2.10 prezentuje dane statystyczne Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Borkowicach, opisujące liczbę osób niepełnosprawnych objętych wsparciem, w Gminie Borkowice w latach 2018-22.

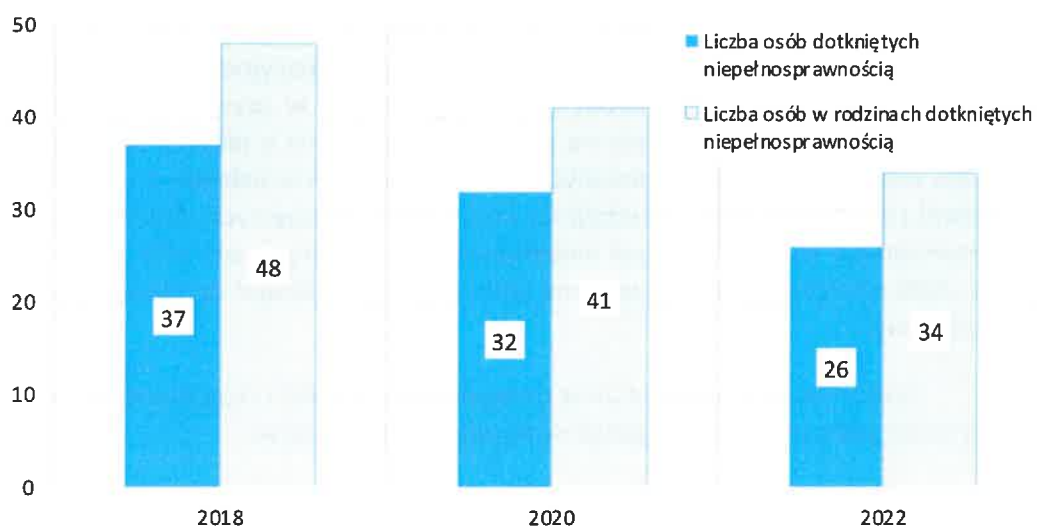
Tabela 2.11

Liczba osób niepełnosprawnych w Gminie Borkowice korzystających ze świadczeń pomocy społecznej w latach 2018-2022

Wyszczególnienie	Lata		
	2018	2020	2022
Liczba rodzin dotkniętych niepełnosprawnością	37	32	26
Liczba osób w rodzinach dotkniętych niepełnosprawnością	48	41	34

Źródło: Opracowanie na podstawie danych Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Borkowicach

Wykres 2.10 Liczba osób niepełnosprawnych w Gminie Borkowice korzystających ze świadczeń pomocy społecznej w latach 2018-2022

Źródło: Opracowanie na podstawie danych Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Borkowicach

W analizowanym okresie liczba osób niepełnosprawnych objętych pomocą społeczną w Gminie Borkowice spadła o blisko 1/3. Przeciętnie w roku 2022 w Gminie Borkowice ponad 6 osób na 1000 mieszkańców korzystało ze świadczeń pomocy społecznej ze względu na niepełnosprawność. Co również oznacza spadek z poziomu 8,6 do 6,4 osoby korzystającej ze wsparcia pomocy społecznej ze względu na problem niepełnosprawności na tysiąc mieszkańców Gminy Borkowice.

Spadek ilości osób niepełnosprawnych korzystających ze świadczeń pomocy społecznej na przestrzeni poprzedniego okresu programowania jest efektem realizacji dużej ilości działań projektów współfinansowanych przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego, skierowanych do tej grupy docelowej. W Powiecie Przysuskim realizacji działań podejmowanych przez Powiatowy Urząd Pracy w ramach *Programu Operacyjnego – Wiedza Edukacja Rozwój* (m.in. w ramach priorytetu I) oraz przez Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie między w ramach *Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Mazowieckiego 2014-2020* (m.in. w ramach priorytetu IX) spowodowała że osoby niepełnosprawne posiadają wyższe kwalifikacje, dostosowane do potrzeb rynku pracy, częściej znajdują pracę, stają się samodzielne i zintegrowane społecznie, a co za tym idzie rzadziej korzystają z tradycyjnych form wsparcia. Zmienił się też istotnie stosunek do osób niepełnosprawnych, którzy przestali być traktowani jako skazani na przebywanie w czterech ścianach, zniknęło wiele barier uniemożliwiających im normalne funkcjonowanie. W liczbach bezwzględnych ilość osób posiadających orzeczenie o niepełnosprawności nie zmniejszyła, jednak podejmowane działania powodują, że ilość osób niepełnosprawnych korzystających ze świadczeń pomocy społecznej spada a rośnie ilość niepełnosprawnych samodzielnie funkcjonujących na rynku pracy i w otoczeniu społecznym.

W Powiatowym Urzędzie Pracy w Przysusze w dniu 31 grudnia 2022 roku zarejestrowanych było 68 osób z niepełnosprawnościami w tym 23 kobiety. Dane dotyczące dynamiki ilości osób niepełnosprawnych zarejestrowanych w Powiatowym Urzędzie Pracy w Przysusze w latach 2018-2022 zawiera tabela 2.12 wykres 2.11.

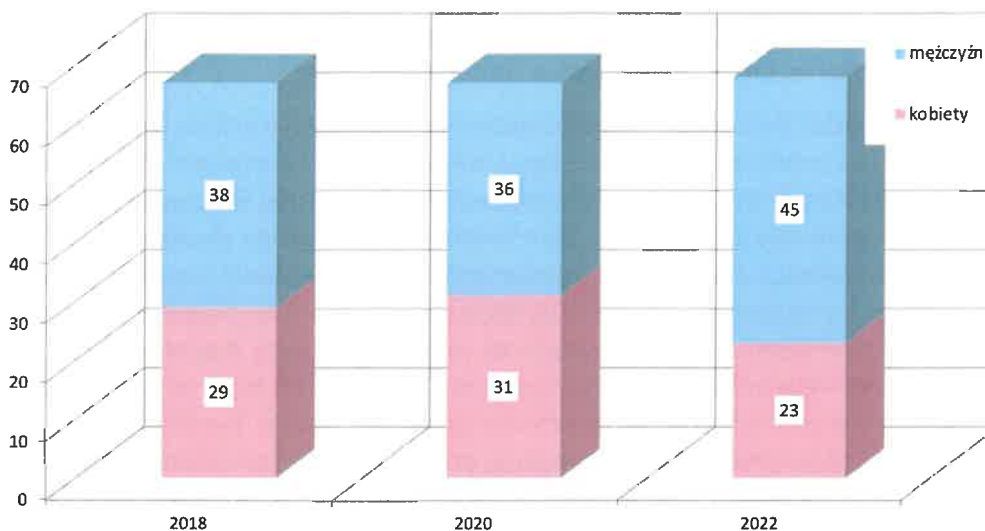
Tabela 2.12

Dynamika bezrobocia osób z niepełnosprawnościami w Powiecie Przysuskim w latach 2018-2022 (stan na ostatni dzień roku)

Rok	Osoby z niepełnosprawnościami zarejestrowani jako bezrobotni	w tym kobiety
2018	67	29
2020	67	31
2022	68	23

Źródło: Opracowanie na podstawie danych Powiatowego Urzędu Pracy w Przysusze

Wykres 2.11 Dynamika bezrobocia osób z niepełnosprawnościami w Powiecie Przysuskim w latach 2018-2022 (stan na ostatni dzień roku)

Źródło: Opracowanie na podstawie danych Powiatowego Urzędu Pracy w Przysusze

W dynamice ilości osób z niepełnosprawnościami zarejestrowanych w Powiatowym Urzędzie Pracy w Przysusze jako osoby bezrobotne, zaobserwowano – przy okresowych wahaniami - stabilizację na przestrzeni całego poprzedniego okresu programowania. Warto zauważyć, iż wstrzemięźliwość przy rejestrowaniu osób z niepełnosprawnością w rejestrze osób bezrobotnych i poszukujących pracę powoduje ograniczenie środków PFRON na aktywizację zawodową tej grupy.

Programy realizowane w ramach Funduszu Solidarnościowego

Od 2021 roku Gmina Borkowice realizuje dwa programy Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej w ramach Funduszu Solidarnościowego:

- Program *Asystent Osobisty Osoby z Niepełnosprawnością dla Jednostek Samorządu Terytorialnego* oraz

- Program *Opieka Wytchnieniowa dla Jednostek Samorządu Terytorialnego*

Głównym celem Programu *Asystent Osobisty Osoby z Niepełnosprawnością* jest wprowadzenie usług asystencji osobistej jako formy ogólnodostępnego wsparcia w

wykonywaniu codziennych czynności oraz funkcjonowaniu w życiu społecznym. Usługi asystenckie mogą uzupełniać usługi opiekuńcze, nie mogą ich jednak zastępować.

Adresatami Programu są dzieci do ukończenia 16. roku życia posiadające orzeczenie o niepełnosprawności łącznie ze wskazaniem w pkt 7 i 8 w orzeczeniu o niepełnosprawności – konieczności stałej lub długotrwałej opieki lub pomocy innej osoby w związku ze znacznie ograniczoną możliwością samodzielnej egzystencji oraz konieczności stałego współdziałania na co dzień opiekuna dziecka w procesie jego leczenia, rehabilitacji i edukacji oraz osoby z niepełnosprawnościami posiadające orzeczenie o znacznym albo o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności albo traktowane na równi z orzeczeniami wymienionymi w lit. a i b, zgodnie z art. 5 i art. 62 ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych.

Tabela 2.13 oraz wykres 2.12 prezentuje dane statystyczne Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Borkowicach, opisujące liczbę osób niepełnosprawnych objętych wsparciem w ramach programu *Asystent Osobisty Osoby z Niepełnosprawnością* w Gminie Borkowice w latach 2021-23.

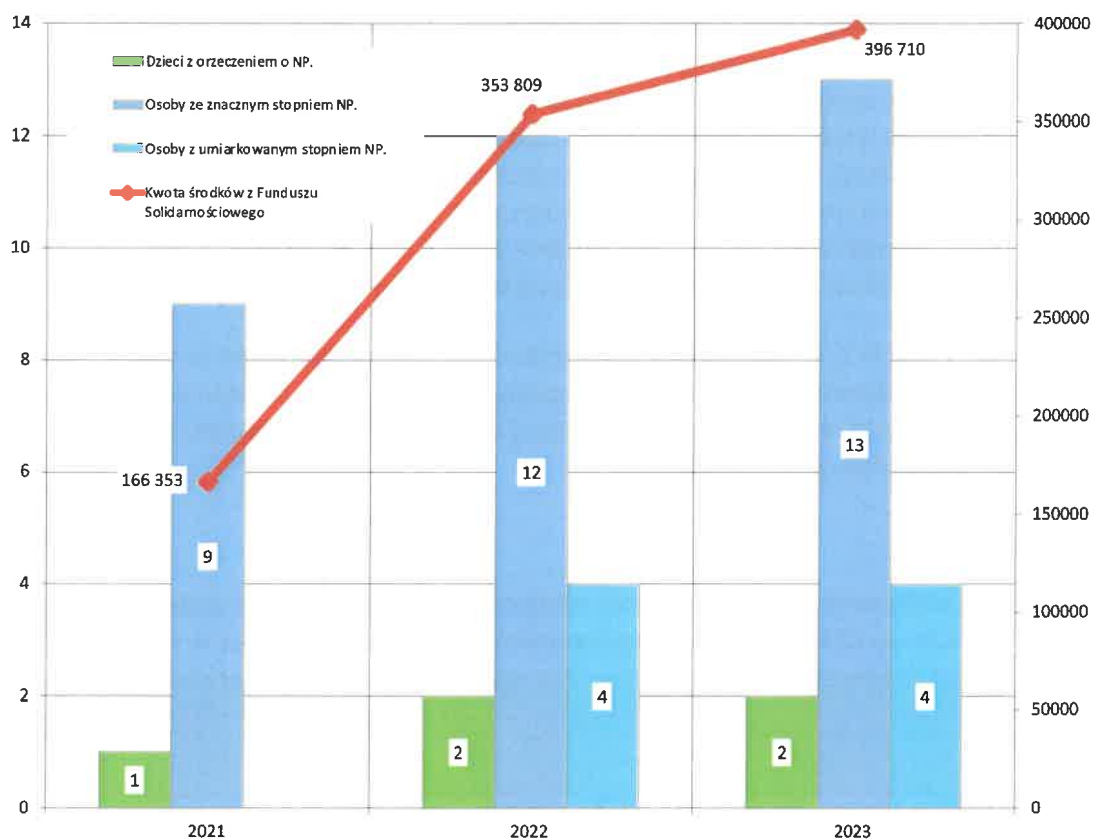
Tabela 2.13

Liczba osób z niepełnosprawnością objętych wsparciem w programie *Asystent Osobisty Osoby z Niepełnosprawnością* w Gminie Borkowice w latach 2021-2023

Wyszczególnienie	Lata		
	2021	2022	2023
Dzieci do ukończenia 16. roku życia posiadające orzeczenie o niepełnosprawności łącznie ze wskazaniem w pkt 7 i 8	1	2	2
Osoby z niepełnosprawnościami posiadające orzeczenie o znacznym stopniu niepełnosprawności	9	12	13
Osoby z niepełnosprawnościami posiadające orzeczenie o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności	0	4	4
Kwota środków z Funduszu Solidarnościowego na realizację Programu <i>Asystent Osobisty Osoby z Niepełnosprawnością dla Jednostek Samorządu Terytorialnego</i>	166 353,01	353 809,08	396 709,96

Źródło: Opracowanie na podstawie danych Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Borkowicach

Wykres 2.12 Liczba osób z niepełnosprawnością objętych wsparciem w programie *Asystent Osobisty Osoby z Niepełnosprawnością* w Gminie Borkowice w latach 2021-2023

Źródło: Opracowanie na podstawie danych Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Borkowicach

Głównym celem Programu *Opieka Wytchnieniowa* jest wsparcie członków rodzin lub opiekunów sprawujących bezpośrednią opiekę nad dziećmi do ukończenia 16. roku życia posiadającymi orzeczenie o niepełnosprawności lub osobami niepełnosprawnymi posiadającymi orzeczenie o znacznym stopniu niepełnosprawności albo orzeczenie traktowane na równi z orzeczeniem wymienionym w lit. a, zgodnie z art. 5 i art. 62 ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz. U. z 2023 r. poz. 100, z późn. zm.).

Wsparcie to ma umożliwić uzyskanie doraźnej, czasowej pomocy w formie usługi opieki wytchnieniowej, tj. odciążenie od codziennych obowiązków łączących się ze sprawowaniem opieki nad osobą z niepełnosprawnością przez zapewnienie czasowego zastępstwa w tym zakresie. Dzięki temu wsparciu, osoby zaangażowane na co dzień w sprawowanie opieki nad osobą z niepełnosprawnością dysponować będą czasem, który mogą przeznaczyć na odpoczynek i regenerację, jak również na załatwienie niezbędnych spraw życiowych. Usługi opieki wytchnieniowej mogą służyć również okresowemu

zabezpieczeniu potrzeb osoby z niepełnosprawnością w sytuacji, gdy członkowie rodzin lub opiekunowie z różnych powodów nie będą mogli wykonywać swoich obowiązków.

Opieka wytchnieniowa jest realizowana w formie pobytu dziennego oraz pobytu całodobowego.

Tabela 2.14 oraz wykres 2.13 i 2.14 prezentuje dane statystyczne Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Borkowicach, opisujące liczbę osób niepełnosprawnych objętych wsparciem w ramach programu *Opieka Wytchnieniowa* w Gminie Borkowice w latach 2021-23.

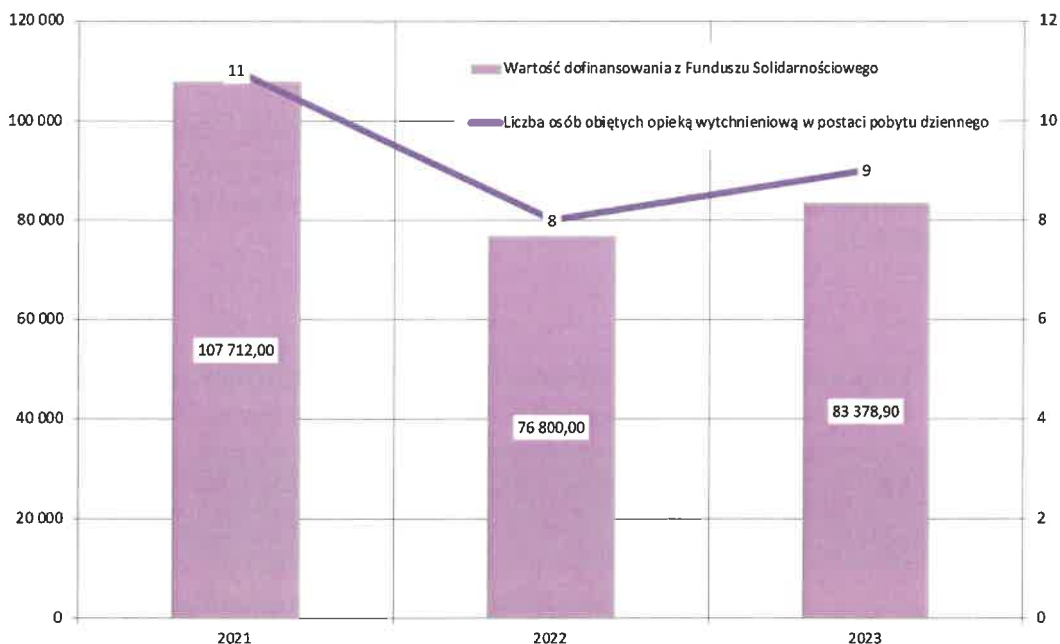
Tabela 2.14

**Liczba osób z niepełnosprawnością objętych wsparciem w programie
Opieka Wytchnieniowa w Gminie Borkowice w latach 2021-2023**

Wyszczególnienie	Lata		
	2021	2022	2023
Opieka Wytchnieniowa w formie pobytu dziennego			
Dzieci do ukończenia 16. roku życia posiadające orzeczenie o niepełnosprawności łącznie ze wskazaniem w pkt 7 i 8	8	5	4
Osoby z niepełnosprawnościami posiadające orzeczenie o znacznym stopniu niepełnosprawności	3	3	5
Kwota środków z Funduszu Solidarnościowego na realizację pobytu dziennego	107 712,00	76 800,00	83 378,90
Opieka Wytchnieniowa w formie pobytu całodobowego			
Dzieci do ukończenia 16. roku życia posiadające orzeczenie o niepełnosprawności łącznie ze wskazaniem w pkt 7 i 8	8	7	8
Osoby z niepełnosprawnościami posiadające orzeczenie o znacznym stopniu niepełnosprawności	0	0	5
Kwota środków z Funduszu Solidarnościowego na realizację pobytu całodobowego	51 677,28	58 800,00	102 746,24

Źródło: Opracowanie na podstawie danych Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Borkowicach

Wykres 2.13 Liczba osób z niepełnosprawnością objętych wsparciem w programie Opieka Wytchnieniowa w formie pobytu dziennego w Gminie Borkowice w latach 2021-2023

Źródło: Opracowanie na podstawie danych Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Borkowicach

Wykres 2.14 Liczba osób z niepełnosprawnością objętych wsparciem w programie Opieka Wytchnieniowa w formie pobytu całodobowego w Gminie Borkowice w latach 2021-2023

Źródło: Opracowanie na podstawie danych Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Borkowicach

2.4.7 Problemy osób starszych i przewlekle chorych

Osoby starsze

Demograficzne starzenie się ludności Europy i niektórych wysoko rozwiniętych krajów świata – w tym społeczeństwa polskiego – jest procesem o charakterze globalnym. Prognozuje się, iż w perspektywie najbliższych dziesięcioleci tendencja ta jeszcze się nasili, doprowadzając do istotnych przeobrażeń w proporcjach pomiędzy osobami starszymi i młodymi. Jak wynika z analizowanych danych poprzedniego okresu programowania wskaźnik obciążenia demograficznego (ilość osób w wieku przedprodukcyjnym i poprodukcyjnym na każde 1000 osób w wieku produkcyjnym) w Gminie Borkowice wzrósł w okresie ostatnich 7 lat z 583 do 693 osób (przyrost o blisko 19%). Umowna granica określająca stopień starzenia się społeczeństwa to 15% osób powyżej 60 roku życia. W Gminie Borkowice na koniec roku 2022 wskaźnik ten wyniósł 21,0%. Oznacza to wzrost o ponad 3 punkty procentowe tj. o prawie 1/6 w stosunku do poprzedniego okresu programowania. Ta sytuacja z pewnością niekorzystnie zapoczątkuje trudnościami zabezpieczenia emerytalnego i podstawowej opieki zdrowotnej, ponieważ w wiek emerytalny w kolejnym okresie programowania zaczną wkraczać roczniki wyżu demograficznego lat siedemdziesiątych. Stabilizacja liczby ludności w wieku przedprodukcyjnym i spadek liczby osób w wieku produkcyjnym spowoduje w najbliższej przyszłości również wiele problemów na rynku pracy.

Zmiany zachodzące w strukturze wieku oznaczają, że systematycznie będzie spadać liczba młodych osób w wieku reprodukcyjnym, wzrośnie natomiast liczba osób starszych wymagających wsparcia i opieki. Zwiększającym się w wyniku tych procesów potrzebom będą towarzyszyć coraz skromniejsze zasoby demograficzne służące do ich zaspokajania. Jak podkreślają demografowie, Polska należy do krajów, w których ta zmiana będzie szczególnie dotkliwa, gdyż zgodnie z prognozami w 2060 roku stanie się jednym z najstarszych społeczeństw w Unii Europejskiej.

W ostatnich latach obserwuje się wzrost zainteresowania problematyką starości i starzenia się, co niewątpliwie jest związane z szybko postępującymi zmianami demograficznymi. Starzenie się populacji Gminy Borkowice jest zjawiskiem zachodzącym w bardzo szybkim tempie – przemiany demograficzne zaczęły wyprzedzać wzrost gospodarczy. Przemiany demograficzne w Polsce a także w populacji Gminy następują tak szybko, że utrudniają reagowanie na pojawiające się wyzwania. W dyskursie publicznym coraz dobitniej wyrażane jest przekonanie, że starość stanowi równie istotny etap życia jednostki, jak każdy poprzedni, a poznanie i analiza procesów starzenia się na wszystkich płaszczyznach życia nie tylko przyczyni się do pogłębienia ogólnej wiedzy o człowieku, ale również pozwoli na przygotowanie różnych sfer życia społeczno-gospodarczego na przyjęcie stale rosnącej populacji osób starszych.

Na terenie Gminy Borkowice pomoc instytucjonalna dla osób starszych jest realizowana przez następujące placówki:

Klub Seniora *Zawsze Razem*

Klub Seniora 50+ – seniorzy utworzyli własny chór oraz teatr *Bez bagażu*

Zakład Opiekuńczo-Lecznicy - jednostka prowadząca Powiat Przysucha

Dzienny Dom *Senior+* - jednostka prowadząca Powiat Przysuski

Placówki te są współorganizatorami imprez promujących zdrowy styl życia i integrujących różne grupy społeczne. Uczestnictwo w nich stwarza możliwość rozwoju, poszerzania wiedzy i aktywnego spędzania czasu wolnego i zapewnia atrakcyjną ofertę zagospodarowania wolnego czasu dla osób starszych takie jak na przykład:

- ✓ Zajęcia manualne i proste formy plastyczne (np. zabawy z farbami, masą solną, wodą, piaskiem, surowcami wtórnymi),
- ✓ Zabawy uspokajające i relaksacyjne ćwiczenie relaksacyjne pozwalają obniżyć poziom stresu i napięcia. Zwiększają koncentrację i umiejętność radzenia sobie w trudnych sytuacjach,
- ✓ Aktywność ruchowa poprzez zajęcia z choreoterapii,
- ✓ Zabawoterapia – pozwala pozytywnie spożytkować energię, ćwiczyć pamięć oraz koncentrację,
- ✓ Muzykoterapia prowadzona jest codziennie w formie śpiewoterapii, która pobudza i wzmacnia takie procesy jak: postrzeganie, pamięć, wyobraźnia, myślenie, wyrabia się zdolność do koncentracji i uwagi,
- ✓ Filmoterapia oddziałuje na sferę emocjonalną, poznawczo-intelektualną, skłania do wspólnej dyskusji i refleksji,
- ✓ Biblioterapia - w trakcie pobytu seniorzy korzystają z materiałów czytelniczych, codziennej prasy oraz słuchają audiobooków,
- ✓ Ergoterapia - polega na wykorzystaniu różnych rodzajów technik do kształtowania określonych sprawności. Najczęściej stosowanymi formami są krawiectwo, dziewiarstwo, hafciarstwo, ogrodnictwo.

Placówki prowadzą bogatą ofertę edukacyjno-kulturalną odpowiadającą na potrzeby seniora – uczestnictwa w spotkaniach integracyjnych oraz międzypokoleniowych z przedszkolakami, młodzieżą szkolną, wolontariuszami, oraz innymi seniorami. Dom w ciągu całego roku organizuje dla seniorów zabawy taneczne, wycieczki oraz spotkania okolicznościowe.

Codzienna gimnastyka dla seniorów, to świetna propozycja na utrzymanie ciała w dobrej kondycji i zdrowiu. Aktywność fizyczna, prowadzona w jednostce to ćwiczenia i formy ruchowe poprawiające ruchomość stawów, pomagające w schorzeniach kręgośłupa, usprawniające cały aparat ruchowy i dodające seniorowi siły. Program zajęć jest dostosowany do możliwości ruchowych uczestników i jest tak ułożony, by zmniejszyć do minimum ryzyko urazów i kontuzji. Ćwiczenia gimnastyczne prowadzone są grupowo i indywidualnie przy użyciu sprzętu sportowego. W ramach zajęć seniorzy mają możliwość korzystania z zabiegów fizjoterapeutycznych, które obejmują ćwiczenia indywidualne, ultradźwięki, masaż klasyczny itp.

W kontekście pogarszającej się sytuacji demograficznej Gminy Borkowice, intensywnego starzenia się populacji, problemu długotrwałych i ciężkich chorób a także starości – co pozostaje ze sobą w ścisłej korelacji – powinien stanowić jeden z kluczowych obszarów wsparcia w ramach działań niniejszej *Strategii*.

Osoby przewlekłe chore

Powiązany – choć absolutnie nie do zbagatelizowania - zidentyfikowanym problemem społecznym występującym w Gminie Borkowice, są długotrwałe i ciężkie choroby, które w poprzednim okresie programowania stanowiły częsty powód korzystania z pomocy społecznej. Obecnie ze wsparcia z powodu długotrwałej lub ciężkiej choroby korzysta niespełna 11 osób na 1000 mieszkańców Gminy Borkowice, co przy dynamicznie starzejącym się społeczeństwie i złej sytuacji demograficznej powinno stać się elementem programowanej polityki społecznej Gminy w latach 2023-2030.

Tabela 2.15 oraz wykres 2.15 prezentuje dane statystyczne Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Borkowicach, opisujące liczbę osób objętych wsparciem ze względu na długotrwałą lub ciężką chorobę, w latach 2018-2022.

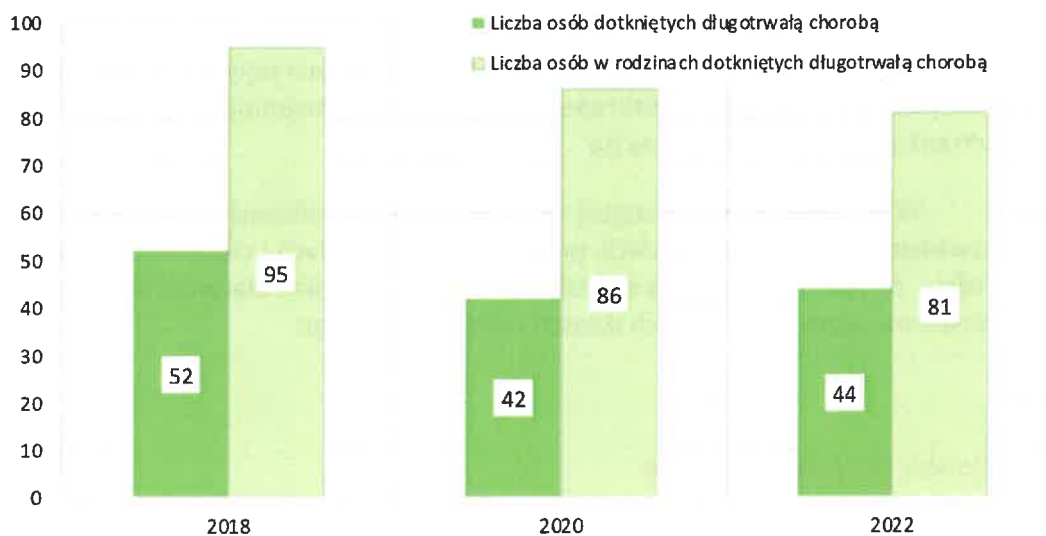
Tabela 2.15

Liczba osób w Gminie Borkowice korzystających ze świadczeń pomocy społecznej ze względu na długotrwałą lub ciężką chorobę w latach 2018-2022

Wyszczególnienie	Lata		
	2018	2020	2022
Osób dotkniętych długotrwałą lub ciężką chorobą	52	42	44
Liczba osób w rodzinach dotkniętych długotrwałą lub ciężką chorobą	95	86	81

Źródło: Opracowanie na podstawie danych Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Borkowicach

Wykres 2.15 Liczba osób w Gminie Borkowicach korzystających ze świadczeń pomocy społecznej ze względu na długotrwałą lub ciężką chorobę w latach 2018-22

Źródło: Opracowanie na podstawie danych Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Borkowicach

Ilość osób w Gminie Borkowice korzystających ze świadczeń pomocy społecznej ze względu na długotrwałą lub ciężką chorobę nieznacznie spadała – zjawisko zmniejszyło się w analizowanym okresie o ponad 15%. W Gminie problem dotyka blisko 11 osób na 1000 mieszkańców – na początku tego okresu było to ponad 12 osób.

W kontekście pogarszającej się sytuacji demograficznej Gminy Borkowice, problem długotrwałych i ciężkich chorób a także niepełnosprawności – co pozostaje ze sobą w ścisłej korelacji – powinien stanowić jeden z kluczowych obszarów wsparcia w ramach działań niniejszej *Strategii*.

2.5 Organizacje pozarządowe funkcjonujące sferze społecznej na terenie Gminy Borkowice

Organizacje pozarządowe to wszystkie podmioty, które nie są organami lub jednostkami podległymi administracji publicznej – rządowej i samorządowej – a których działalność nie jest nastawiona na osiągnięcie zysku. Czasami o organizacjach pozarządowych mówi się jako o *trzecim sektorze*, w odróżnieniu od sektora publicznego oraz sektora przedsiębiorstw. Definicję organizacji pozarządowej można znaleźć w Ustawie z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz. U. 2020 poz.1057). Jest to definicja uniwersalna, w tym sensie, że inne akty prawne często odwołują się do pojęcia organizacji pozarządowej w rozumieniu tej ustawy (np. Ustawa z dnia 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym – art. 2 pkt 2). Definicja ta podaje, że: organizacjami pozarządowymi są:

„niebędące jednostkami sektora finansów publicznych, w rozumieniu ustawy o finansach publicznych, niedziałające w celu osiągnięcia zysku osoby prawne lub jednostki organizacyjne nieposiadające osobowości prawnej, którym odrębna ustawa przyznaje zdolność prawną, w tym fundacje i stowarzyszenia, z zastrzeżeniem ust. 4 (art. 3 ust 2)”

Organizacjami pozarządowymi są więc nie tylko podmioty, które mają osobowość prawną, ale także jednostki, które tej osobowości nie mają (np. stowarzyszenia zwykłe, uczelniane organizacje studenckie, koła gospodyń wiejskich). Lista podmiotów trzeciego sektora, działających w obszarze pomocy społecznej na rzecz mieszkańców Gminy Borkowice:

- ✓ 5 Wielopoziomowa Drużyna Harcerska im. Emilii Plater z Borkowic
- ✓ Stowarzyszenie na rzecz rozwoju i promocji gminy Borkowice
- ✓ Ochotnicza Straż Pożarna w Borkowicach, w Ninkowie, w Rzurowie i w Woli Kuraszowej
- ✓ Międzyszkolny Uczniowski Ludowy Klub Sportowy *PLATAN* Borkowice
- ✓ Gminny Klub Sportowy *Ruszcovia* Borkowice
- ✓ Koła Gospodyń Wiejskich w Rudnie, KGW Borkowianki, KGW Ninkowianki, KGW *Kwiat Jabłonicy*, KGW *Talerzyki Rzurowskie*, KGW w Wymysłowie, KGW *Kluchy* z Ruszkowic

2.6 Identyfikacja problemów

Rysunek 2.1 prezentuje grupy osób zagrożonych społecznie i zawodowo, zamieszkujące na terenie Gminy Borkowice, które zostaną objęte działaniami strategii, a których problemy stanowią podstawę do konstruowania celów strategicznych i operacyjnych.

Rysunek 2.1

Grupy osób zagrożonych społecznie i zawodowo objęte działaniami *Strategii*

Źródło: Opracowanie własne

Syntetyczne zestawienie problemów już istniejących oraz zagrożeń, które oddziałując z zewnątrz mogą istniejące problemy pogłębić i być przyczyną nowych, które będą przedmiotem rozwiązań części realizacyjnej strategii, dotyczących poszczególnych grup zagrożonych wykluczeniem społecznym i zawodowym zidentyfikowanych w Gminie Borkowice prezentują tablice 2.1 – 2.5.

Tablica 2.1

Zidentyfikowane problemy i zagrożenia dotyczące rodzin i dzieci w tym dzieci z niepełnosprawnościami

Problemy i zagrożenia
✓ Przemoc domowa i niechęć do ujawniania tego problemu
✓ Konsumpcyjny styl życia
✓ Niewydolność wychowawcza rodziców
✓ Pogłębianie się niepełnosprawności dzieci na skutek braku pomocy na etapie wczesnego wspomagania rozwoju
✓ Rozluźnienie więzi rodzinnych
✓ Brak dialogu i niewłaściwe relacje między członkami rodzin
✓ Ograniczone zaangażowanie dzieci i młodzieży w różnorodne formy spędzania wolnego czasu.
✓ Niewystarczająco sprzyjające warunki do zakładania rodziny i posiadania dzieci determinujące problemy demograficzne
✓ Występowanie zagrożeń mających wpływ na prawidłowe funkcjonowanie rodziny tj. uzależnień, rozpadu więzi rodzinnych, zmniejszającej się ilości czasu wolnego, przemoc w rodzinie.
✓ Mała aktywność środowiska lokalnego na rzecz rodziny.
✓ Brak świadomości problemów uzależnień
✓ Niewystarczająca liczba lokali socjalnych.
✓ Ograniczony stopień zabezpieczenia dzieciom i młodzieży dostępu do różnorodnych form spędzania wolnego czasu.
✓ Przyzwolenie dla zachowań aspołecznych i antyobywatelskich
✓ Brak wsparcia otoczenia społecznego dla osób dotkniętych kryzysem, w szczególności przemocą w rodzinie czy molestowaniem seksualnym
✓ Zagrożenia cywilizacyjne m.in. uzależnienie od urządzeń cyfrowych i cyberprzestrzeni

Źródło: Opracowanie analityczne, na podstawie konsultacji społecznych

Tablica 2.2

Zidentyfikowane problemy i zagrożenia dotyczące osób z niepełnosprawnościami

Problemy i zagrożenia
✓ Zagrożenie epidemiologiczne związane z COVID-19
✓ Drastyczne ograniczenia dostępu do rehabilitacji zdrowotnej, specjalistycznych usług medycznych, opiekuńczych i opiekuńczo-leczniczych nad osobami niepełnosprawnymi i długotrwale chorymi.
✓ Wykluczenie i izolacja społeczna oraz niski poziom akceptacji społecznej osób niepełnosprawnych.
✓ Niedostatek inicjatyw skierowanych do osób z niepełnosprawnościami przede wszystkim związanych z aktywizacją zawodową, włączeniem cyfrowym i podnoszeniem kwalifikacji
✓ Rosnące potrzeby ilości usług opiekuńczych dla osób z niepełnosprawnościami
✓ Duże zapotrzebowanie na opiekę wytchnieniową, usługi asystencji osobistej i turnusy rehabilitacyjne istotnie przewyższające środki przekazywane z Funduszu Solidarnościowego
✓ Brak przyrostu liczby miejsc pracy dla osób z niepełnosprawnościami i zwiększanie się ilości osób z niepełnosprawnościami zarejestrowanych jako bezrobotne.
✓ Niewystarczające środki finansowe na realizację zadań z zakresu rehabilitacji społecznej i zawodowej osób z niepełnosprawnościami.
✓ Obawa pracodawców przed zatrudnianiem osób z niepełnosprawnościami wynikająca z uwarunkowań formalnoprawnych
✓ Istniejących wśród pracodawców stereotyp konsekwencji zatrudniania osób z niepełnosprawnościami.

Źródło: Opracowanie analityczne, na podstawie konsultacji społecznych

Tablica 2.3

**Zidentyfikowane problemy i zagrożenia
dotyczące osób zagrożonych wykluczeniem społecznym**

Problemy i zagrożenia
<ul style="list-style-type: none">
✓ Niechęć do ujawniania swojego problemu.
✓ Niski dostęp do doradców personalnych, wsparcia rozwojowego i psychospołecznego, psychologów i psychiatrów
✓ Negatywne konsekwencje wynikające z zagrożenia wykluczeniem społecznym dla rodziny.
✓ Brak jednolitej bazy danych i statystyk na temat osób uzależnionych w tym według typów uzależnień.
✓ Niska skuteczność i efektywność działań podejmowanych na rzecz osób zagrożonych wykluczeniem społecznym.

Źródło: Opracowanie analityczne, na podstawie konsultacji społecznych

Tablica 2.4

**Zidentyfikowane problemy i zagrożenia
dotyczące osób starszych i długotrwale chore**

Problemy i zagrożenia
<ul style="list-style-type: none">
✓ Brak dostępności usług społecznych świadczonych w środowisku lokalnym na rzecz osób starszych potrzebujących wsparcia w codziennym funkcjonowaniu.
✓ Deficyty dostępu do usług opieki całodobowej oraz placówek półstacjonarnych i dziennych.
✓ Rosnące potrzeby ilości usług opiekuńczych dla osób starszych w związku ze starzeniem się społeczeństwa w tym brak domu pomocy społecznej.
✓ Niedostatek inicjatyw skierowanych do osób starszych przede wszystkim związanych z aktywizacją zawodową, włączeniem cyfrowym i podnoszeniem kwalifikacji.

Źródło: Opracowanie analityczne, na podstawie konsultacji społecznych

Tablica 2.5

**Zidentyfikowane problemy i zagrożenia
dotyczące osób w kryzysie zdrowia psychicznego**

Problemy i zagrożenia
<ul style="list-style-type: none">
✓ Deficyty form wspierających funkcjonowanie osób z zaburzeniami psychicznymi w społeczności lokalnej.
✓ Niedostatek form wsparcia umożliwiających jak najdłuższe samodzielne funkcjonowanie osób z zaburzeniami psychicznymi w środowisku lokalnym.
✓ Brak promocji zdrowia psychicznego
✓ Brak sieci społecznej osób znajdujących się w kryzysie psychicznym
✓ Stygmatyzacji wobec osób z zaburzeniami psychicznymi
✓ Brak organizacji pozarządowych w obszarze działalności na rzecz integracji i reintegracji zawodowej i społecznej osób zagrożonych wykluczeniem społecznym i w kryzysie zdrowia psychicznego.

Źródło: Opracowanie analityczne, na podstawie konsultacji społecznych

Rozdział 3. CELE STRATEGICZNE I OPERACYJNE

3.1. Misja Gminy Borkowice w zakresie rozwiązywania problemów społecznych

Zapobieganie wykluczeniu oraz integracja społeczna poprzez rozwój usług społecznych na poziomie rodziny i lokalnej społeczności

Źródło: Opracowanie własne na podstawie prac zespołu do opracowania projektu Gminnej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Borkowice 2023-2030

3.2. Hierarchia i uzasadnienie wyboru celów strategicznych

Cele strategiczne określających stany, których osiągnięcie w poszczególnych sferach funkcjonowania Gminy Borkowice społeczność lokalna uznaje za pożądane. Definiują one wizje rozwoju w horyzoncie czasowym roku 2027. Na podstawie przeprowadzonych konsultacji określono w *Gminnej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Borkowice 2023-2030* trzy cele strategiczne.

Cele operacyjne konkretyzują wizje sformułowane w poszczególnych *celach strategicznych* Gminy Borkowice w kontekście zidentyfikowanych głównych problemów

dotyczących rodzin dotkniętych kryzysem wartości i funkcji, osób dotkniętych długotrwałym bezrobociem, osób dotkniętych długotrwałą chorobą i niepełnosprawnością, młodzieży opuszczającej placówki opiekuńczo-wychowawcze i rodziny zastępcze oraz osób dotkniętych alkoholizmem i przemocą domową. Dla realizacji *celów strategicznych* określono 18 wynikających z nich *celów operacyjnych*.

W rozdziale czwartym określone są wskaźniki realizacji celów, zaś *cele operacyjne* zostały rozpisane w rozdziale piątym na listę zidentyfikowanych zadań, które mają ukazywać konkretne efekty, które Gmina Borkowice chce osiągnąć w okresie objętym *Strategią*.

Sformułowane w procesie społeczno-eksperymentalnym *cele strategiczne* i *operacyjne* zostały zaprezentowane w tablicach 3.1, 3.2, 3.3.

3.2.1. Cel strategiczny 1 Efektywny system wsparcia dla rodzin i dzieci oraz otoczenia rodzin - wymagających pomocy w codziennym funkcjonowaniu

W przypadku braku zdolności rodzin w pełnieniu funkcji opiekuńczo-wychowawczych oraz wyczerpaniu działań wspierających, dla dobra dziecka może być ono umieszczone w pieczy zastępczej (na podstawie orzeczenia sądu lub w przypadku pilnej konieczności). Piecza zastępcza ma charakter tymczasowy i dzieli się na formę rodzinną i instytucjonalną. Niestety na przestrzeni ostatnich lat proces ten przybiera na sile a ilość dzieci trafiających do pieczy zastępczej systematycznie się zwiększa, przy jednoczesnym deficycie zainteresowania pełnienia funkcji rodziny zastępczej.

Wspieranie rodziny przeżywającej trudności w sprawowaniu opieki nad dziećmi i ich wychowaniu to system zaplanowanych działań, które mają pomóc przywrócić takim rodzinom zdolności do pełnienia funkcji opiekuńczo-wychowawczych. Działania te wspomagają rodziców, mających problemy w wypełnianiu obowiązków rodzicielskich, w taki sposób, aby zapobiec doprowadzeniu do sytuacji, w której dziecko, ze względu na jego dobro, zostałoby umieszczone w opiece zastępczej. Rodziny zagrożone kryzysem powinny być stale monitorowane przez pracowników socjalnych, pedagogów szkolnych, pracowników medycznych i inne instytucje, w tym także – w razie potrzeby – przez Policję i kuratorów sądowych. Pomoc rodzinie rekomendowana jest w formie konsultacji i poradnictwa specjalistycznego, terapii i mediacji, usług dla rodzin z dziećmi, pomocy prawnej oraz organizowania spotkań dla rodzin, w tym grup wsparcia. Pomocą służą asystenci rodziny, rodziny wspierające oraz placówki wsparcia dziennego.

Tablica 3.1

KARTA CELU STRATEGICZNEGO 1

EFEKTYWNY SYSTEM WSPARCIA DLA RODZIN I DZIECI ORAZ OTOCZENIA RODZIN - WYMAGAJĄCYCH POMOCY W CODZIENNYM FUNKCJONOWANIU

Cel strategiczny 1	Cele operacyjne
EFEKTYWNY SYSTEM WSPARCIA DLA RODZIN I DZIECI ORAZ OTOCZENIA RODZIN - WYMAGAJĄCYCH POMOCY W CODZIENNYM FUNKCJONOWANIU	1.1 System profilaktyki pozwalającej dzieciom pozostawać w prawidłowo funkcjonujących rodzinach biologicznych
	1.2 Poprawa sytuacji rodzin dotkniętych kryzysem i dysfunkcjami, poprzez kompleksowe wsparcie
	1.3 Promowanie i rozwój rodzinnych form pieczy zastępczej świadczonych lokalnie oraz ograniczanie opieki instytucjonalnej
	1.4 System wsparcia i poradnictwa specjalistycznego dla rodziny i pieczy zastępczej
	1.5 Wsparcia dla organizacji pozarządowych działających w obszarze wsparcia dziecka i rodziny, przeciwdziałania przemocy w rodzinie, przeciw-działania uzależnieniom
	1.6 Rozwój profilaktyki w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie, szczególnie dotkniętej skutkami izolacji wywołanej pandemią
	1.7 Wspieranie powstawiania i rozwoju poradnictwa diagnostyczno-konsultacyjnego dla dzieci z zaburzeniami FAS i FASD

Źródło: Opracowanie własne na podstawie prac zespołu do opracowania projektu Gminnej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Borkowice 2023-2030

Przykładem usług realizowanych na rzecz młodzieży w pieczy zastępczej i zagrożonej wykluczeniem oraz rodzin dotkniętych kryzysem w środowisku lokalnym jest rodzina wspierająca - rodzina z bezpośredniego otoczenia dziecka, czyli np. sąsiedzi czy rodzina zaprzyjaźniona. Rodzina wspierająca, przy współpracy asystenta rodziny, pomaga rodzinie przeżywającej trudności w opiece i wychowaniu dziecka, prowadzeniu gospodarstwa domowego, a także kształtowaniu i wypełnianiu podstawowych ról społecznych.

Jednym z warunków niezbędnych do poprawy sytuacji osób młodych jest stworzenie warunków powszechnego dostępu do edukacji już od najwcześniejszych etapów wychowania i kształcenia tj. etapu edukacji przedszkolnej. Upowszechnienie edukacji przedszkolnej, a co za tym idzie, wyrównanie szans edukacyjnych dzieci, szczególnie z obszarów wiejskich, wymaga systemowego wdrożenia elastycznych form edukacji przedszkolnej przy jednoczesnym wzmocnieniu działającej sieci ośrodków przedszkolnych i uelastycznieniu ich oferty do rzeczywistych potrzeb dzieci i ich opiekunów. Jednocześnie niezbędne jest również przełamanie barier kulturowych poprzez przekonanie rodziców o znaczeniu wczesnej edukacji dla dalszego rozwoju dziecka i decyzji o skierowaniu dziecka do przedszkola. Istotnym elementem polityki wyrównywania szans edukacyjnych powinno być także wzmocnienie działań instytucji oświatowych ukierunkowane na pomoc młodym osobom, którzy ze względu na czynniki ekonomiczne, społeczne czy kulturowe znajdują się poza systemem szkolnictwa. Wsparcie w tym zakresie powinno umożliwić ukończenie danego etapu kształcenia oraz kontynuację nauki. Wsparcie merytoryczne udzielane przez instytucje systemu oświaty powinno być połączone z systemem wsparcia materialnego umożliwiającego uczniom, szczególnie z grup defaworyzowanych dostęp do materiałów dydaktycznych oraz częściowe pokrycie kosztów związanych z uczestnictwem w systemie oświaty.

Jednym z poważniejszych w swej istocie i skutkach problemów społecznych jest przemoc w rodzinie. Zgodnie z art. 2 ust. 2 ustawy z dnia 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, przemoc w rodzinie to jednorazowe albo powtarzające się umyślne działanie lub zaniechanie naruszające prawa lub dobra osobiste osób najbliższych, a także innych osób wspólnie zamieszkujących lub gospodarujących, w szczególności narażające te osoby na niebezpieczeństwo utraty życia, zdrowia, naruszające ich godność, nietykalność cielesną, wolność, w tym seksualną, powodujące szkody na ich zdrowiu fizycznym lub psychicznym, a także wywołujące cierpienia i krzywdy moralne u osób dotkniętych przemocą. Przemoc w rodzinie może przyjmować bardzo zróżnicowane formy m.in:

- ✓ fizyczna – polega na różnej gamie form zachowania o różnym stopniu nasilenia np. wymierzaniu policzków, biciu, kopaniu,
- ✓ seksualna – zmuszanie do określonych zachowań i kontaktów seksualnych (tj. gwałt, zmuszanie do oglądania filmów, zdjęć pornograficznych),
- ✓ psychiczna – słowne lub niewerbalne groźby użycia przemocy wobec osoby lub tego, co do niej należy, ten rodzaj przemocy przejawia się m.in. w zastraszaniu, poniżaniu, ubliżaniu, szantażowaniu,
- ✓ ekonomiczna / materialna – odmawianie lub ograniczanie dostępu do wspólnych środków finansowych lub odbieranie zarobionych pieniędzy, uniemożliwiania bądź ograniczanie podjęcia pracy zarobkowej, ale również niszczenie przedmiotów

Praca z rodzinami doświadczającymi problemów związanych z FAs/FASD w formie asystentury jest prowadzona w Polsce od ponad 10 lat. Asystenci pracują z rodzinami by

wzmocnić ich umiejętności opiekuńcze i wychowawcze a także by wspierać w kwestiach kluczowych dla domów i rodziny. Obejmuje to również doradztwo dla kobiet w ciąży. Rodziny rozwiązują swoje problemy życiowe na wielorakie sposoby. Niestety wiele wskazuje na to, że jednym ze sposobów na samokontrolę emocji jest alkohol, zaś picie alkoholu przez kobiety w ciąży może prowadzić do FAS i FASD. FAS i FASD powodują uszkodzenie mózgu i tworzących się narządów wewnętrznych. Dzieci, które w okresie prenatalnym były eksponowane na alkohol, mogą mieć różne trudności rozwojowe: upośledzenie uczenia się, często pomimo prawidłowego rozwoju intelektualnego, opóźnienie rozwoju mowy, zaburzenia w komunikacji językowej, zaburzenia myślenia przy czynowo skutkowego, nadpobudliwość. Aby skutecznie przeciwdziałać epidemii FAS/FASD konieczna jest przede wszystkim profilaktyka spożywania alkoholu w ciąży, a w przypadkach choroby już istniejących – diagnozowanie FAS/FASD i innych deficytów (opóźnień neurorozwojowych, integracji sensorycznej i innych), terapia (m.in. pedagogiczna, psychologiczna, logopedyczna czy neurologopedyczna), konsultacje i poradnictwo, grupy wsparcia i szkolenia. Konieczny jest rozwój wszystkich form wsparcia by rodzice i pracownicy pomocy społecznej mogli lepiej rozumieć, co dzieje się z dziećmi i wiedzieli, jak je wspierać.

3.2.2. Cel strategiczny 2 Zwiększona dostępność i podniesiona jakość usług społecznych realizowanych na rzecz seniorów, osób z niepełnosprawnościami oraz ich opiekunów

W ostatnich latach obserwuje się wzrost zainteresowania problematyką starości i starzenia się, co niewątpliwie jest związane z szybko postępującymi zmianami demograficznymi. Starzenie się populacji Gminy Borkowice jest zjawiskiem zachodzącym w bardzo szybkim tempie. *Cel strategiczny 2* oraz powiązane z nim *cele operacyjne* poparte są tezą, że poznanie i analiza procesów starzenia się na wszystkich płaszczyznach życia nie tylko przyczyni się do pogłębienia ogólnej wiedzy o człowieku, ale również pozwoli na przygotowanie różnych sfer życia społeczno-gospodarczego na przyjęcie stale rosnącej populacji osób starszych. Cele operacyjne mają w praktyce realizować zasadę, że starość stanowi równie istotny i wartościowy etap życia jednostki, jak każdy poprzedni, a zadbanie o jakość życia, zabezpieczenie społeczne czy aktywność profesjonalną osób starszych są inwestycją w sytuacji nieuchronnych zmian demograficznych.

Zgodnie z prognozami, do 2050 roku odsetek osób starszych wzrośnie do 40% populacji Gminy Borkowice, zaplanowane cele operacyjne odzwierciedlają rosnącą rolę osób starszych we wspólnocie gminnej, zarówno w sensie pomocy społecznej jak i aktywizacji społecznej i zawodowej oraz kreowania i tworzenia warunków dla aktywności i samoorganizowania się osób starszych – np. w klubach seniora, uniwersytetach trzeciego wieku, pełnienia funkcji tutorów zawodowych przez osoby z dużym doświadczeniem, kwalifikacjami czy te, które odniosły sukces zawodowy.

Tablica 3.2

KARTA CELU STRATEGICZNEGO 2

**ZWIĘKSZONA DOSTĘPNOŚĆ I PODNIESIONA JAKOŚĆ USŁUG SPOŁECZNYCH
REALIZOWANYCH NA RZECZ SENIORÓW, OSÓB Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIAMI
ORAZ ICH OPIEKUNÓW**

Cel strategiczny 2	Cele operacyjne
ZWIĘKSZONA DOSTĘPNOŚĆ I PODNIESIONA JAKOŚĆ USŁUG SPOŁECZNYCH REALIZOWANYCH NA RZECZ SENIORÓW, OSÓB Z NIEPEŁNOSPRAWNO- ŚCIAMI ORAZ ICH OPIEKUNÓW	2.1 Stosowane zasady aktywnego i zdrowego starzenia się oraz ograniczone występowanie chorób przewlekłych i ciężkich
	2.2 Zwiększenie udziału usług społecznych świadczonych na poziomie rodziny i lokalnej społeczności oraz samoorganizacji osób starszych i niepełnosprawnych
	2.3 Rehabilitacja społeczna i przestrzeganie praw osób niepełnosprawnych
	2.4 Zapobieganie zjawisku pogłębiania się niepełnosprawności w dzieciństwie i przez całe życie
	2.5 Włączenie społeczne osób niepełnosprawnych oraz poprawa jakości ich życia oraz tworzenie pozytywnych postaw społecznych wobec nich
	2.6 Poprawa dostępności placówek służby zdrowia, skrócenie czasu oczekiwania na wizytę oraz likwidacja niedostatków kadr medycznych i pomocniczych

Źródło: Opracowanie własne na podstawie prac zespołu do opracowania projektu Gminnej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Borkowice 2023-2030

Cel strategiczny 2 wpisuje się także w zasady projektowania uniwersalnego, przez które należy rozumieć projektowanie biorące pod uwagę różnorodność potrzeb ludzkich, uczestniczenie w życiu społecznym i równouprawnienie. Celem projektowania dla wszystkich jest stworzenie wszystkim ludziom równych szans brania udziału we wszystkich dziedzinach życia. Aby cel ten został osiągnięty, otaczająca nas architektura, przedmioty codziennego użytku, usługi, kultura i informacja – krótko mówiąc, wszystko co jest stworzone przez ludzi i dla ludzi – powinno być dostępne i przystosowane dla każdej osoby w naszym społeczeństwie z możliwością adaptacji do zmian jakie progresywnie następują u każdego człowieka. Podwyższeniu poziomu równych szans zgodnie z zasadami projektowania uniwersalnego, tworzeniu odbioru Gminy Borkowice jako

przyjaznej osobom starszym, niepełnosprawnym i przewlekle chorym mają służyć wszystkie zaplanowane cele operacyjne. Dostępność i projektowanie uniwersalne, a tym samym zapewnienie swobodnego dostępu do dóbr, usług oraz możliwości udziału w życiu społecznym i publicznym osób o szczególnych potrzebach jest stanem pożądanym w tym obszarze funkcjonowania Gminy

Niepełnosprawność nie jest wyłącznie zjawiskiem medycznym, czy problemem opiekuńczo – medycznym. Obejmuje wszystkie sfery rozwoju człowieka angażując przy tym potencjał rodziny o zasoby społeczne. Nakłady na wczesną terapię i pedagogiczne wspomaganie rozwoju mogą przyczynić się do ograniczenia w przyszłości wydatków na opiekę zdrowotną. Za jak najwcześniejszym zdiagnozowaniem zagrożeń i zaburzeń oraz podjęciem rehabilitacji, terapii i wspomaganie rozwoju dzieci przemawiają następujące przesłanki:

- ✓ Duża plastyczność centralnego układu nerwowego we wczesnym okresie rozwoju oraz związana z tym możliwość korekcji zaburzonych funkcji,
- ✓ Możliwość zahamowania rozwoju wielu zaburzeń, a czasami zatrzymanie niekorzystnych zmian,
- ✓ Duża podatność dzieci na działania rewalidacyjne.

Choroby przewlekłe są istotnym i coraz większym problemem w społeczeństwie. Są one zdecydowanie główną przyczyną śmiertelności i odpowiadają za około 86% wszystkich zgonów w Unii Europejskiej. Co roku dwa miliony ludzi umierają z powodu chorób układu krążenia – wielu z nich niepotrzebnie. Szacuje się, że 8% społeczeństwa ma cukrzycę. Podobna sytuacja – na lokalną skalę – ma miejsce w Gminie Borkowice. Wielu przypadkom chorób przewlekłych można zapobiec poprzez ograniczenie głównych czynników ryzyka, do których zalicza się palenie tytoniu, nadużywanie alkoholu, złe odżywianie i niedostateczną aktywność fizyczną. Władze Gminy Borkowice mają świadomość, że nie można ignorować tego problemu, stąd zaplanowane cele operacyjne i determinacja do podejmowania odpowiednich działań w tym zakresie. Obszarem oddziaływania powinno być także podnoszenie świadomości i ograniczanie czynników ryzyka wpływających na zdrowie i jakość życia osób starszych, niepełnosprawnych i przewlekle chorych – zarówno w grupach docelowych, jak i ich otoczeniu społecznym.

3.2.3. Cel strategiczny 3 Polityka społeczna służąca aktywizacji i integracji osób dotkniętych sprzężonymi problemami społecznymi

Skuteczność podejmowanych działań zależy bezpośrednio od dopasowania realizowanego wsparcia do zróżnicowanych potrzeb osób zagrożonych wykluczeniem, poprzez ich właściwe zdiagnozowanie oraz kompleksowe podejście, uwzględniające

specyfikę poszczególnych grup społecznych. Konieczne jest również stworzenie odpowiednich warunków instytucjonalnych dla podniesienia poziomu aktywności społecznej w Gminie poprzez udzielenie wsparcia organizacyjnego i kadrowego na rzecz instytucji realizujących zadania z zakresu edukacji i kultury w Gminie Borkowice.

Tablica 3.3

KARTA CELU STRATEGICZNEGO 3

POLITYKA SPOŁECZNA SŁUŻĄCA AKTYWIZACJI I INTEGRACJI OSÓB DOTKNIĘTYCH SPRZĘŻONYMI PROBLEMAMI SPOŁECZNYMI

Cel strategiczny 3	Cele operacyjne
<p>POLITYKA SPOŁECZNA SŁUŻĄCA AKTYWIZACJI I INTEGRACJI OSÓB DOTKNIĘTYCH SPRZĘŻONYMI PROBLEMAMI SPOŁECZNYMI</p>	<p>3.1 Zwiększenie udziału usług pomocy społecznej świadczonych na poziomie rodziny i lokalnej społeczności</p>
	<p>3.2 Wysoka dostępność usług pomocy społecznej odpowiadających zapotrzebowaniu osób zagrożonych wykluczeniem społecznym</p>
	<p>3.3 Systematyczne doskonalenie kadr instytucji pomocy społecznej i rynku pracy do aktualnych potrzeb</p>
	<p>3.4 Wspieranie finansowe i organizacyjne już istniejących oraz tworzenie nowych placówek udzielających wsparcia osobom zagrożonych i dotkniętych sprzężonymi problemami społecznymi</p>
	<p>3.5 Rozwój usług środowiskowych poprzez proces deinstytucjonalizacji, wzmocnienie organizacji pozarządowych i społeczeństwa obywatelskiego</p>

Źródło: Opracowanie własne na podstawie prac zespołu do opracowania projektu Gminnej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Borkowice 2023-2030

Istotnym czynnikiem wpływającym na skuteczne rozwiązywanie problemów społecznych jest infrastruktura pomocy społecznej. Wzrost powszechności dostępu do świadczeń pomocy społecznej wraz z rosnącą jakością usług są niezbędnymi elementami rozwoju społeczno-gospodarczego Gminy i decydują w dużej mierze o poczuciu bezpieczeństwa społecznego. Innym istotnym uzupełnieniem działań ukierunkowanych na rozwiązywanie problemów społecznych jest rozwijanie na terenie Gminy Borkowice usług pomocy społecznej świadczonych na poziomie rodziny i lokalnej społeczności pozwalających zapobieganie sprzężonym problemom społecznym u ich źródła.

Uruchomienie tych podmiotów i mechanizmów infrastruktury społecznej jest warunkiem koniecznym do walki z wykluczeniem społecznym i zawodowym wśród osób dotkniętych sprzężonymi problemami społecznymi. Trudno sobie wyobrazić skuteczną politykę społeczną Gminy bez skutecznego zrealizowania tego celu strategicznego i operacyjnego.

Wsparciem dla przemian społecznych w Gminie Borkowice powinny być również skuteczne i nowoczesne usługi, świadczone przez instytucje pomocy i integracji społecznej. Także dostosowane do funkcjonowania w sytuacji pandemii, kryzysu migracyjnego i innych zagrożeń powszechnych czy w zmieniającym się otoczeniu społecznym – np. poprzez możliwość skutecznego świadczenia zdalnej pracy socjalnej. Niezbędny w tym celu jest rozwój form i narzędzi aktywnej integracji zarówno w jej wymiarze społecznym, jak i edukacyjnym czy zawodowym. Ponadto wobec zwiększonej liczby zadań z zakresu pomocy społecznej konieczne jest systematyczne wzmocnienie i doskonalenie kadr instytucji odpowiedzialnych za realizację tych działań. W szczególności dotyczy to pracowników Ośrodka Pomocy Społecznej zajmujących się pomocą osobom zagrożonym ubóstwem i wykluczeniem społecznym, prowadzących działania w ramach aktywnej integracji zarówno społecznej, zdrowotnej, edukacyjnej jak i zawodowej. W obecnej perspektywie budżetowej istnieje przestrzeń do skutecznego działania w tym zakresie w partnerstwie publiczno-publicznym np. z Mazowieckim Centrum Polityki Społecznej w Warszawie, które będzie realizowało projekty koordynacyjne.

Trzeci sektor na terenie Gminy Borkowice wykazuje deficyty funkcji i realizowanych zadań w zakresie polityki społecznej. Można równocześnie zaobserwować niski poziom profesjonalizacji organizacji pozarządowych. Integralne znaczenie i bardzo poważne wyzwania stojące przed Gminą w zakresie polityki społecznej oraz waga problemów w tym obszarze, które wymagają rozwiązania determinuje konieczność zdecydowanego zwiększenia udziału organizacji pozarządowych w świadczeniu usług pomocy społecznej. To zwiększenie powinno obejmować zarówno progres ilościowy – w sensie ilości realizowanych działań – jak i stymulowanie i inicjowanie powstawiania nowych organizacji, a także politykę kreowania innowacyjnych rozwiązań w polityce społecznej. Możliwą ścieżką jest uproszczanie zasad konkursów dla organizacji pozarządowych tak, aby jak największa liczba mogła brać w nich udział, co pozwoli na rozszerzenie oferty usług.

Rozdział 4. REZULTATY I WSKAŹNIKI REALIZACJI STRATEGII

4.1. Rezultaty i wskaźniki dla poszczególnych celów strategicznych

Zidentyfikowane w procesie społeczno-ekspertycznym rezultaty i wskaźniki *Gminnej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Borkowice 2023-2030* dla poszczególnych celów strategicznych zostały zaprezentowane w tabelach 4.1, 4.2 oraz 4.3.

4.1.1. Rezultaty i wskaźniki celu strategicznego 1 *Efektywny system wsparcia dla rodzin i dzieci oraz otoczenia rodzin - wymagających pomocy w codziennym funkcjonowaniu*

Tabela 4.1

Rezultaty i wskaźniki celu strategicznego 1
Efektywny system wsparcia dla rodzin i dzieci oraz otoczenia rodzin - wymagających pomocy w codziennym funkcjonowaniu

Nazwa wskaźnika	Wartość bazowa (2022)	Wartość docelowa (2030)	Źródło danych
Liczba osób objętych wsparciem dedykowanym rodzinom z dziećmi w postaci usług poradnictwa specjalistycznego	b/d	30	Ocena zasobów pomocy społecznej, sprawozdania z dotacji dla NGO
Liczba osób objętych usługami w zakresie wspierania rodziny i pieczy zastępczej	b/d	30	Ocena zasobów pomocy społecznej, sprawozdania z dotacji dla NGO
Liczba opiekunów faktycznych/niefORMALNYCH objętych wsparciem	b/d	50	Ocena zasobów pomocy społecznej, sprawozdania z dotacji dla NGO

Liczba dzieci objętych usługami w zakresie ochrony zdrowia psychicznego	0	7	Sprawozdania MPiPS Dane z projektów GOPS
Liczba utworzonych miejsc świadczenia usług wspierania rodziny i pieczy zastępczej w społeczności lokalnej	0	1	Ocena zasobów pomocy społecznej, sprawozdania z dotacji dla NGO

Źródło: Opracowanie własne na podstawie prac zespołu do opracowania projektu Gminnej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Borkowice 2023-2030

4.1.2. Rezultaty i wskaźniki celu strategicznego 2

Zwiększona dostępność i podniesiona jakość usług społecznych realizowanych na rzecz seniorów, osób z niepełnosprawnościami oraz ich opiekunów

Tabela 4.2

Rezultaty i wskaźniki celu strategicznego 2 Osoby z niepełnosprawnościami

Nazwa wskaźnika	Wartość bazowa (2022)	Wartość docelowa (2030)	Źródło danych
Liczba osób niepełnosprawnych korzystających ze wsparcia w zakresie aktywizacji zawodowej	0	3	Ocena zasobów pomocy społecznej, sprawozdania z dotacji dla NGO
Liczba opracowanych i wdrożonych indywidualnych planów drogi życiowej i zawodowej seniorów i osób z niepełnosprawnościami	0	10	Ocena zasobów pomocy społecznej, sprawozdania z dotacji dla NGO
Liczba osób z niepełnosprawnościami korzystających z usług asystenta osobistego	0	7	Ocena zasobów pomocy społecznej, sprawozdania z dotacji dla NGO
Liczba zrealizowanych godzin usług asystenta osobistego osoby niepełnosprawnej	0	5 000	Ocena zasobów pomocy społecznej, sprawozdania z dotacji dla NGO
Liczba osób z niepełnosprawnościami korzystających z usług opieki wytchnieniowej	0	5	Ocena zasobów pomocy społecznej, sprawozdania z dotacji dla NGO

Liczba zrealizowanych godzin usług opieki wytchnieniowej	0	1 200	Ocena zasobów pomocy społecznej, sprawozdania z dotacji dla NGO
Liczba osób starszych objętych usługami świadczonymi w społeczności lokalnej	0	25	Ocena zasobów pomocy społecznej, sprawozdania z dotacji dla NGO
Liczba osób 55+ objętych usługami społecznymi w zakresie ochrony zdrowia psychicznego	0	30	Sprawozdania MPiPS Dane z projektów GOPS

Źródło: Opracowanie własne na podstawie prac zespołu do opracowania projektu Gminnej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Borkowice 2023-2030

4.1.3. Rezultaty i wskaźniki celu strategicznego 3

Polityka społeczna służąca aktywizacji i integracji osób dotkniętych sprzężonymi problemami społecznymi

Tabela 4.3

Rezultaty i wskaźniki w obszarze
Polityka społeczna służąca aktywizacji i integracji osób dotkniętych sprzężonymi problemami społecznymi

Nazwa wskaźnika	Wartość bazowa (2022)	Wartość docelowa (2030)	Źródło danych
Liczba osób zagrożonych, wspartych w celu nabycia, przywrócenia lub wzmocnienia kompetencji społecznych, zaradności, samodzielności i aktywności społecznej	0	10	Ocena zasobów pomocy społecznej Dane z projektów GOPS
Liczba osób zagrożonych, wspartych wyposażeniem w kompetencje i kwalifikacje zawodowe pożądane na rynku pracy, oraz w utrzymaniu zatrudnienia, np. prace społecznie użyteczne, staże zawodowe	0	10	Ocena zasobów pomocy społecznej Dane z projektów GOPS
Liczba osób zagrożonych, wspartych w celu nabycia lub podwyższenia kompetencji ogólnych lub zawodowych dostosowanych do potrzeb rynku pracy	0	10	Ocena zasobów pomocy społecznej Dane z projektów GOPS

Liczba osób, które przeszły z opieki instytucjonalnej do usług świadczonych w społeczności lokalnej	0	10	Raport o stanie Gminy Borkowice
Liczba utworzonych miejsc świadczenia usług w społeczności lokalnej	0	3	Raport o stanie Gminy Borkowice
Liczba pracowników GOPS, którzy podnieśli kompetencje w zakresie deinstytucjonalizacji i rozwoju usług społecznych	0	3	Raport o stanie Gminy Borkowice
Liczba organizacji społeczeństwa obywatelskiego objętych wsparciem	0	3	Ocena zasobów pomocy społecznej Dane z projektów GOPS
Liczba osób reprezentujących organizacji społeczeństwa obywatelskiego (w tym wolontariuszy) objętych wsparciem	0	10	Ocena zasobów pomocy społecznej Dane z projektów GOPS

Źródło: Opracowanie własne na podstawie prac zespołu do opracowania projektu Gminnej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Borkowice 2023-2030

Rozdział 5. ZIDENTYFIKOWANE PROJEKTY I ZADANIA SŁUŻĄCE REALIZACJI CELÓW STRATEGII

5.1. Lista zidentyfikowanych zadań i projektów

5.1.1. Cel strategiczny 1 *Efektywny system wsparcia dla rodzin i dzieci oraz otoczenia rodzin - wymagających pomocy w codziennym funkcjonowaniu*

Do realizacji celu strategicznego 1 *Efektywny system wsparcia dla rodzin i dzieci oraz otoczenia rodzin - wymagających pomocy w codziennym funkcjonowaniu* przyczynią się następujące zidentyfikowane zadania i projekty, które zostały zaprezentowane w tabelicy 5.1 wraz z przewidywanymi źródłami finansowania.

Tabela 6.1

Plan finansowania zidentyfikowanych zadań i projektów celu strategicznego 1 *Efektywny system wsparcia dla rodzin i dzieci oraz otoczenia rodzin - wymagających pomocy w codziennym funkcjonowaniu*

Nazwa działania / projektu	Planowana wartość zadania	Źródło danych	Realizator
Poradnictwo specjalistyczne dla rodzin z dziećmi	37 000	Dotacje w ramach Działania FEMA.08.06 <i>Usługi społeczne na rzecz rodzin</i> w naborach ogłaszanych przez MJWPU	GOPS / NGO
Poradnictwo specjalistyczne dla wychowanków i opiekunów pieczy zastępczej	30 000	Dotacje w ramach Działania FEMA.08.06 <i>Usługi społeczne na rzecz rodzin</i> w naborach ogłaszanych przez MJWPU	GOPS / NGO

Wsparcie dla opiekunów faktycznych/niefORMALNYCH	21 000	Dotacje w ramach Działania FEMA.08.06 <i>Usługi społeczne na rzecz rodzin</i> w naborach ogłaszanych przez MJWPU	GOPS / NGO
Poradnictwo specjalistyczne dla osób zagrożonych przemocą domową	25 000	Dotacje w ramach Działania FEMA.08.06 <i>Usługi społeczne na rzecz rodzin</i> w naborach ogłaszanych przez MJWPU	GOPS / NGO
Warsztaty dla rodziców z zakresu umiejętności wychowawczych	30 000	Dotacje w ramach Działania FEMA.08.06 <i>Usługi społeczne na rzecz rodzin</i> w naborach ogłaszanych przez MJWPU	GOPS / NGO
Promowanie tworzenia grup samopomocowych rodzin	16 000	Dotacje w ramach Działania FEMA.08.06 <i>Usługi społeczne na rzecz rodzin</i> w naborach ogłaszanych przez MJWPU	GOPS / NGO
Wyrównywanie szans edukacyjnych dzieci z niepełnosprawnościami	30 000	Dotacje w ramach Działania FEMA.08.01 <i>Aktywizacja społeczna i zawodowa</i> w naborach ogłaszanych przez MJWPU	GOPS / NGO
Usługi społeczne w zakresie ochrony zdrowia psychicznego dla dzieci	25 000	Dotacje w ramach Działania FEMA.08.05 <i>Usługi społeczne i zdrowotne</i> w naborach ogłaszanych przez MJWPU	GOPS / NGO
Diagnozowanie FAS/FASD i innych deficytów (opóźnień neurorozwojowych, integracji sensorycznej i innych)	37 000	Dotacje w ramach Działania FEMA.08.05 <i>Usługi społeczne i zdrowotne</i> w naborach ogłaszanych przez MJWPU	GOPS / NGO

Źródło: Opracowanie własne na podstawie prac zespołu do opracowania projektu Gminnej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Borkowice 2023-2030

5.1.2. Cel strategiczny 2 *Zwiększona dostępność i podniesiona jakość usług społecznych realizowanych na rzecz seniorów, osób z niepełnosprawnościami oraz ich opiekunów*

Do realizacji celu strategicznego 2 *Zwiększona dostępność i podniesiona jakość usług społecznych realizowanych na rzecz seniorów, osób z niepełnosprawnościami oraz ich opiekunów* przyczynią się następujące zidentyfikowane zadania i projekty, które zostały zaprezentowane w tabelicy 5.2 wraz z przewidywanymi źródłami finansowania.

Tabela 5.2

Plan finansowania zidentyfikowanych zadań i projektów celu strategicznego 2 *Zwiększona dostępność i podniesiona jakość usług społecznych realizowanych na rzecz seniorów, osób z niepełnosprawnościami oraz ich opiekunów*

Rodzaj kosztu	Planowana wartość zadania	Źródło finansowania	Realizator
Realizacja i rozwój usług asystenckich - Asystent osobisty osoby niepełnosprawnej	350 000	Program MRiPS <i>Asystent Osobisty Osoby Niepełnosprawnej – edycja 2025</i> Finansowany ze środków państwowego funduszu celowego - <i>Fundusz Solidarnościowy</i>	GOPS / NGO
Opieka wytchnieniowa w formie pobytu dziennego dla osób z niepełnosprawnościami	260 000	Program MRiPS <i>Opieka Wytchnieniowa – edycja 2025</i> Finansowany ze środków państwowego funduszu celowego - <i>Fundusz Solidarnościowy</i>	GOPS / NGO
Opracowanie i wdrożenie indywidualnych planów drogi życiowej i zawodowej osób z niepełnosprawnościami	30 000	Dotacje w ramach Działania FEMA.08.01 <i>Aktywizacja społeczna i zawodowa</i> w naborach ogłaszanych przez MJWPU	GOPS
Aktywna integracja osób z niepełnosprawnościami poprzez imprezy sportowe, rekreacyjne i kulturalne	10 000	Dofinansowanie ze środków PFRON sportu, kultury, rekreacji i turystyki osób niepełnosprawnych	GOPS / NGO

Wspieranie i motywowanie osób z niepełnosprawnościami do podnoszenia poziomu kształcenia i posiadanych kwalifikacji poprzez kształcenie ustawiczne	100 000	Dotacje w ramach Działania FEMA.08.01 <i>Aktywizacja społeczna i zawodowa</i> w naborach ogłaszanych przez MJWPU	GOPS / NGO
Wsparcie rodziny i osób pełniących opiekę nad osobą potrzebującą wsparcia w codziennym funkcjonowaniu –usługami świadczonymi w społeczności lokalnej	210 000	Dotacje w ramach Działania FEMA.08.05 <i>Usługi społeczne i zdrowotne</i> w naborach ogłaszanych przez MJWPU	GOPS / NGO
Objęcie osób starszych usługami świadczonymi w społeczności lokalnej	160 000	Dotacje w ramach Działania FEMA.08.05 <i>Usługi społeczne i zdrowotne</i> w naborach ogłaszanych przez MJWPU	GOPS / NGO
Usługi społeczne w zakresie ochrony zdrowia psychicznego dla osób 55+	120 000	Dotacje w ramach Działania FEMA.08.05 <i>Usługi społeczne i zdrowotne</i> w naborach ogłaszanych przez MJWPU	GOPS / NGO
Upowszechnianie idei aktywnego i zdrowego starzenia się	30 000	Dotacje w ramach Działania FEMA.08.05 <i>Usługi społeczne i zdrowotne</i> w naborach ogłaszanych przez MJWPU	GOPS / NGO
Programy w zakresie edukacji zdrowotnej i promocji zdrowego stylu życia	30 000	Dotacje w ramach Działania FEMA.08.05 <i>Usługi społeczne i zdrowotne</i> w naborach ogłaszanych przez MJWPU	GOPS / NGO
Aktywizacja społeczna i zdrowotna służąca poprawie jakości życia osób starszych oraz ograniczanie wykluczenia społecznego tych osób	120 000	Dotacje w ramach Działania FEMA.08.05 <i>Usługi społeczne i zdrowotne</i> w naborach ogłaszanych przez MJWPU	GOPS / NGO
Program wspierania opiekunów nieformalnych osób starszych oraz procesu deinstytucjonalizacji usług zorientowanych na pomoc seniorom poprzez rozwój wolontariatu opiekuńczego czy pomocy sąsiedzkiej	160 000	Dotacje w ramach Działania FEMA.08.05 <i>Usługi społeczne i zdrowotne</i> w naborach ogłaszanych przez MJWPU	GOPS / NGO

Pomoc sąsiedzka – wolontariat <i>Senior dla seniora</i>	50 000	Dotacje w ramach Działania FEMA.08.05 <i>Usługi społeczne i zdrowotne</i> w naborach ogłaszanych przez MJWPU	GOPS / NGO
Pomoc specjalistyczna w formie usług społecznych zgodnych z zapotrzebowaniem lokalnych seniorów	120 000	Dotacje w ramach Działania FEMA.08.05 <i>Usługi społeczne i zdrowotne</i> w naborach ogłaszanych przez MJWPU	GOPS / NGO

Źródło: Opracowanie własne na podstawie prac zespołu do opracowania projektu Gminnej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Borkowice 2023-2030

5.1.3. Cel strategiczny 3 *Polityka społeczna służąca aktywizacji i integracji osób dotkniętych sprzężonymi problemami społecznymi*

Do realizacji celu strategicznego 3 *Polityka społeczna służąca aktywizacji i integracji osób dotkniętych sprzężonymi problemami społecznymi oraz ich opiekunów* przyczynią się następujące zidentyfikowane zadania i projekty, które zostały zaprezentowane w tabelicy 5.3 wraz z przewidywanymi źródłami finansowania.

Tabela 5.3

Plan finansowania zidentyfikowanych zadań i projektów celu strategicznego 3
Polityka społeczna służąca aktywizacji i integracji osób dotkniętych sprzężonymi problemami społecznymi

Rodzaj kosztu	Planowana wartość finansowania	Źródło finansowania	Realizator
Przejęcie z opieki instytucjonalnej do usług świadczonych w społeczności lokalnej	250 000	Dotacje w ramach Działania FEMA.08.05 <i>Usługi społeczne i zdrowotne</i> w naborach ogłaszanych przez MJWPU	GOPS / NGO
Współpraca z Mazowieckim Centrum Polityki Społecznej przy realizacji projektu koordynacyjnego FERS	50 000	Dotacje, granty pilotażowe i innowacyjne oraz wsparcie merytoryczne w ramach FERS realizowanego przez MCPS	GOPS

Aktywna integracja osób zagrożonych wykluczeniem społecznym – wspieranie i motywowanie, aktywizacja społeczna, zapobieganie wykluczeniu społecznemu	250 000	Dotacje w ramach Działania FEMA.08.07 <i>Integracja społeczna osób w kryzysie bezdomności i zagrożonych bezdomnością</i> w naborach ogłaszanych przez MJWPU	GOPS / NGO
Koordinacja usług społecznych i tworzenie Lokalnego Planu Deinstytucjonalizacji usług społecznych Gminy Borkowice	50 000	Dotacje, granty pilotażowe i innowacyjne oraz wsparcie merytoryczne w ramach FERS realizowanego przez MCPS	GOPS
Rozwój opieki nieformalnej – tworzenie i rozwój miejsc świadczenia usług w społeczności lokalnej	250 000	Dotacje w ramach Działania FEMA.08.05 <i>Usługi społeczne i zdrowotne</i> w naborach ogłaszanych przez MJWPU	GOPS / NGO
Program przejścia pracowników opieki instytucjonalnej do świadczenie usług w społeczności lokalnej	30 000	Dotacje, granty pilotażowe i innowacyjne oraz wsparcie merytoryczne w ramach FERS realizowanego przez MCPS	GOPS
Deinstytucjonalizacja i rozwój usług dla osób przebywających w opiece instytucjonalnej	80 000	Dotacje w ramach Działania FEMA.08.05 <i>Usługi społeczne i zdrowotne</i> w naborach ogłaszanych przez MJWPU	GOPS / NGO
Program wsparcia w zakresie przygotowania i wdrażania procesu deinstytucjonalizacji usług dla pracowników GOPS	70 000	Studia podyplomowe i programy szkoleniowe w ramach FERS realizowanego przez MCPS	GOPS
Program podnoszenia kompetencji w zakresie deinstytucjonalizacji i rozwoju usług społecznych w obszarze pieczy zastępczej dla pracowników GOPS	50 000	Studia podyplomowe i programy szkoleniowe w ramach FERS realizowanego przez MCPS	GOPS
Aktywizacja społeczna i zawodowa osób biernych zawodowo oraz zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym przy zastosowaniu usług aktywnej integracji społecznej, edukacyjnej, zawodowej i zdrowotnej	250 000	Dotacje w ramach Działania FEMA.08.01 <i>Aktywizacja społeczna i zawodowa</i> w naborach ogłaszanych przez MJWPU	GOPS / NGO

Źródło: Opracowanie własne na podstawie prac zespołu do opracowania projektu Gminnej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Borkowice 2023-2030

6.1. Dokumentacja procesu wdrażania

Proces wdrażania *Gminnej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Borkowice 2023-2030* będzie oparty na zasadach: jawności życia publicznego, personalnej odpowiedzialności za wykonywanie zadań oraz wieloletniego planowania. *Strategia* będzie wdrażana przez wyznaczone do tego podmioty przy wykorzystywaniu różnych narzędzi.

6.1.1. Zadania realizacyjne

Zadania realizacyjne są narzędziem służącym do osiągnięcia poprawy konkretnej sytuacji w sferze społecznej Gminy Borkowice. Zadania są opracowywane na podstawie przeprowadzonego procesu opracowania *Strategii*, w szczególności przeprowadzonej diagnozy sytuacji społecznej Gminy i mają się przyczyniać do osiągnięcia stanów określonych w poszczególnych celach strategicznych i operacyjnych.

Zadania są realizowane przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Borkowicach, wyznaczone przez Wójta Gminy Borkowice stosowne wydziały merytoryczne Urzędu Gminy, jednostki podległe oraz organizacje pozarządowe, środowisko i społeczeństwo obywatelskie i rodziny – jako partnerstwa publiczno-społeczne lub w ramach zadań zleconych przez samorząd gminny w konkursach otwartych.

Istnieje również możliwość realizacji zadań przez podmioty prywatne, zarówno w ramach partnerstwa publiczno-prywatnego jak i zamówień publicznych. Ponadto podmioty administracji publicznej, zarówno jednostki podległe Wójtowi Gminy Borkowice, jak i podmioty administracji powiatowej, wojewódzkiej czy centralnej, mogą realizować projekty w ramach partnerstwa publiczno-publicznego.

6.1.2. Sprawozdania z realizacji *Strategii*

Coroczne sprawozdania z realizacji *Strategii* przygotowuje Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej oraz wyznaczone przez Wójta Gminy Borkowice stosowne wydziały merytoryczne Urzędu Gminy w zakresie wdrażanych przez nie poszczególnych *Zadań* realizacyjnych. Sprawozdania opisują przebieg realizacji *Strategii* wraz ze wskazaniem zadań zrealizowanych, zrealizowanych częściowo i nie rozpoczętych oraz identyfikacją

przyczyn problemów i prezentacją propozycji ich przewyciężenia. Istotnym elementem *Raportu* jest ocena osiągnięcia poszczególnych *celów strategicznych i operacyjnych* – w kontekście zrealizowanych i zaplanowanych do realizacji *zadań i projektów*, w szczególności czy w każdy z celów wpisują się przygotowane *zadania i projekty*.

Sprawozdania z realizacji *Strategii* są przedkładane Wójtowi Gminy Borkowice w terminie do 30 czerwca po zakończeniu ostatniego roku realizacji oraz prezentowane będzie na stronie WWW Gminy Borkowice.

6.1.3. Raport o Stanie Gminy Borkowice

Jest on zbiorem w możliwie największym stopniu ujednoczonych informacji o stanie Gminy obejmujących pełne spektrum jego życia. Przedstawia również sytuację Gminy Borkowice na tle powiatu i województwa. *Raport* opisuje stan Gminy na podstawie danych statystycznych w każdym roku realizacji *Strategii*, a uchwalany przez Radę Gminy jest w terminie do 31 maja. Publikacja jest dostępna na stronie WWW Gminy Borkowice.

6.2. Podmioty zarządzające realizacją *Strategii*

W zarządzaniu realizacją *Gminnej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Borkowice 2023-2030* uczestniczą głównie niżej wymienione podmioty.

6.2.1. Rada Gminy

Rada Gminy podejmuje uchwały w sprawach przyjęcia i zmian *Gminnej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Borkowice 2023-2030*.

Komisje stałe Rady mają wpisane w zakresy swoich działań monitorowanie i kontrolowanie realizacji *Strategii*, zwłaszcza poszczególnych *zadań i projektów* realizacyjnych oraz inicjowanie i opiniowanie zmian w jej zapisach.

6.2.2. Wójt Gminy

Wójt Gminy jest odpowiedzialny za wykonywanie uchwał Rady Gminy w sprawie przyjęcia i ewentualnych zmian *Gminnej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Borkowice 2023-2030* oraz nadzór nad jej wdrażaniem. W tym celu Wójt Gminy powołuje podmioty wdrażające *Strategię* do których poza Gminnym Ośrodkiem Pomocy Społecznej, należeć będą wyznaczone przez Wójta stosowne wydziały merytoryczne Urzędu Gminy, jednostki podległe oraz inne organizacje i instytucje, które będą bezpośrednio nadzorować wdrażanie *Zadań* realizacyjnych.

Na podstawie danych zawartych w sprawozdaniach z realizacji *Strategii*, *Raporcie o Stanie Gminy*, wyników audytów zewnętrznych realizacji poszczególnych projektów, wskaźniki realizacji i ewaluacja projektów oraz innych dokumentów i danych statystycznych Wójta Gminy wnioskuje do Rady Gminy o aktualizację *Strategii*. Aktualizacja może być dokonywana nie częściej niż raz w roku.

6.2.3. Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej

Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej jest podmiotem kluczowym w procesie realizacji *Strategii*, równocześnie zbiera informacje o stopniu wykonania poszczególnych *zadań realizacyjnych* oraz osiągania celów operacyjnych oraz nadzoruje i przeprowadza konsultacje społeczne, a także zbiera informacje odnośnie wskaźników realizacji i ewaluacji projektów oraz wyniki audytów zewnętrznych projektów. W sprawozdaniach z realizacji *Strategii* GOPS informuje i przedstawia oceny oraz wnioski z postępów we wdrażaniu *Strategii*. GOPS wnioskuje do Wójta Gminy Borkowice w sprawie utworzenia nowych bądź likwidacji istniejących *zadań*.

Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej nadzoruje i animuje pozyskiwanie środków pomocy publicznej z funduszy strukturalnych Unii Europejskiej oraz innych dostępnych źródeł, które będą umożliwiać sfinansowanie realizacji *Strategii*.

Rysunek 6.2

Podmioty zarządzające wdrażaniem *Gminnej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Borkowice 2023-2030*

Źródło: Opracowanie własne

6.2.4. Konsultacje społeczne

Dla opiniowania realizacji *Gminnej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Borkowice 2023-2030* prowadzone będą otwarte konsultacje społeczne, organizowane i monitorowane przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej. Konsultacje mają stwarzać możliwość wypowiedzi mieszkańców, ekspertów oraz różnych organizacji

i podmiotów w sprawach związanych z realizacją *Gminnej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Borkowice 2023-2030*.

Materiały uzyskane w ramach procesu uspołeczniania wdrażania *Strategii* są na bieżąco analizowane przez GOPS. Centrum przygotowuje syntetyczny raport, przedstawiając w nim najważniejsze zagadnienia i wnioski zgłaszane w ramach konsultacji społecznych związane z wdrażaniem *Strategii*. Raport przekazywany jest Wójtowi Gminy, a także prezentowany będzie na stronie WWW Gminy Borkowice.

Rozdział 7. SPOSOBY MONITOROWANIA, AKTUALIZACJI, FINANSOWANIA I KOMUNIKACJI SPOŁECZNEJ STRATEGII

7.1. System monitorowania

Prowadzony będzie monitoring wskaźnikowy i społeczny. Monitoring wskaźnikowy będzie prowadzony w oparciu o oczekiwane wskaźniki osiągnięć przez poszczególne podmioty wdrażające *zadania* realizacyjne, zaś monitoring społeczny będzie na podstawie wyników badania opinii, w szczególności poprzez konsultacje społeczne. Poziom osiągnięcia każdego z *celów operacyjnych* i *strategicznych* będzie zmierzony w ostatnim roku realizacji *Strategii* tj. 2030 roku, a poszczególnych *zadań* realizacyjnych – na koniec każdego roku kalendarzowego.

Istotny element systemu monitorowania stanowi sporządzanie sprawozdań z realizacji *Strategii* wraz ze wskazaniem *zadań* zrealizowanych, zrealizowanych częściowo i nie rozpoczętych oraz identyfikacją przyczyn problemów i prezentacją propozycji ich przezwyciężenia. Istotnym elementem *Raportu* jest ocena osiągnięcia poszczególnych *celów strategicznych* i *operacyjnych* – w kontekście zrealizowanych i zaplanowanych do realizacji *zadań*, w szczególności czy w każdy z *celów* wpisują się przygotowane *zadania*.

7.2 Sposoby ewaluacji i aktualizacji

7.2.1 Ewaluacja

Ewaluacją objęte będą postępy w realizacji *Strategii* na dwóch poziomach: poszczególnych *zadań* i *celów operacyjnych*.

Ewaluacja zadań – w terminie do 31 marca każdego roku Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej zbiera i zestawia materiał sprawozdawczy na podstawie raportów składanych do przez wyznaczone przez Wójta Gminy Borkowice podmioty i stosowne wydziały merytoryczne Urzędu Gminy i jednostki podległe, którzy będą bezpośrednio nadzorować opracowanie i wdrażanie poszczególnych *zadań*. Materiał sprawozdawczy określa osiągnięty na koniec poprzedniego roku kalendarzowego poziom wskaźników przypisanych do każdego *zadania*. Następnie dokonywana jest ocena końcowa oraz formułowane są wnioski dla Wójta Gminy Borkowice.

Ewaluacja celów operacyjnych – w ostatnim roku realizacji, Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej zbiera i zestawia materiał sprawozdawczy na podstawie pomiarów wskaźników osiągniętych na koniec roku kalendarzowego, korzystając przy tym także z informacji z powszechnie dostępnych źródeł, ocen eksperckich, wyników monitoringu społecznego i konsultacji społecznych. Ocenę okresową wraz ze sformułowaniem wniosków wykonuje zewnętrzna organizacja trzeciego sektora i przekazuje ją Wójtowi Gminy Borkowice i Radzie Gminy.

7.2.2. Aktualizacja

Wynikające z monitorowania i oceny wdrażania *Gminnej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Borkowice 2023-2030*, zmiany w zapisach dokumentu mogą być dokonywane na bieżąco przez Wójta Gminy Borkowice w *zadaniach* realizacyjnych na wniosek Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej. Ewentualne zmiany dotyczące *celów operacyjnych* i wybranych spośród nich priorytetów oraz *celów strategicznych* mogą być wprowadzone przez Radę Gminy po każdorazowej ich okresowej ocenie. Systematyczna aktualizacja *Strategii*, jest ukierunkowana na uwzględnienie w niej pojawiających się nowych zadań i wykorzystanie nowych możliwości.

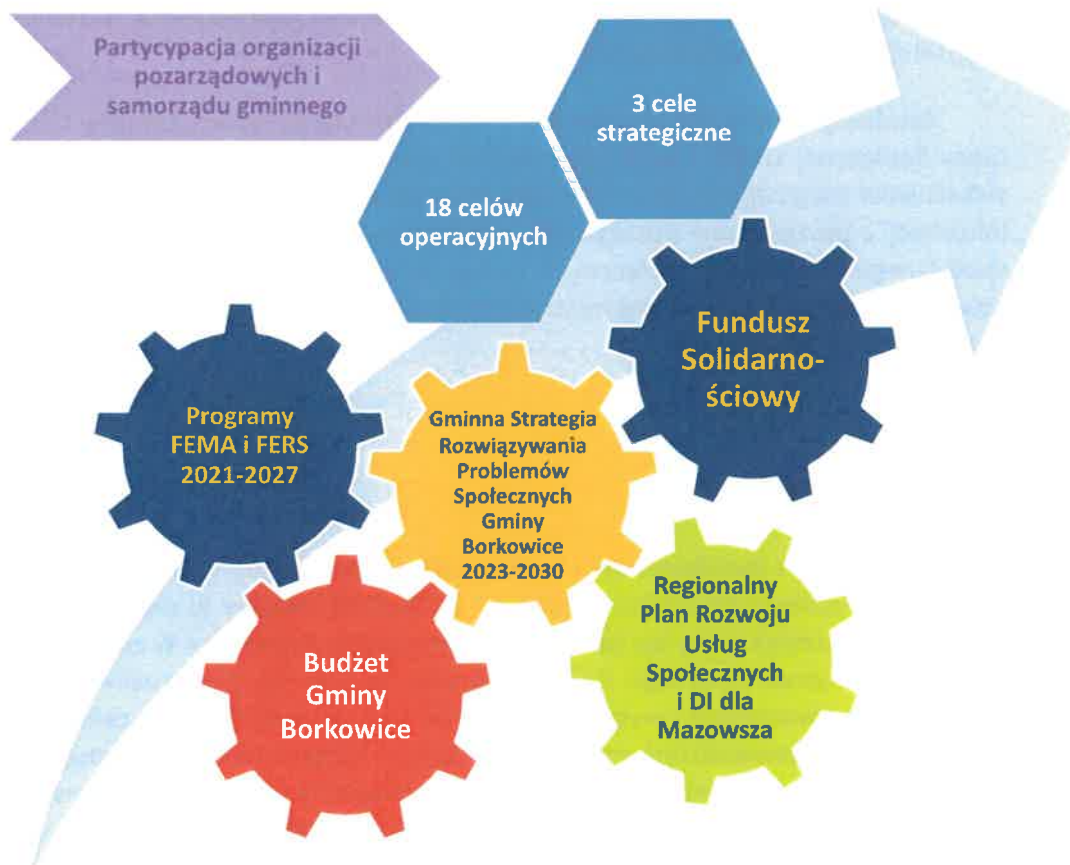
Projekty uchwał w sprawie zmian w *Gminnej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Borkowice 2023-2030*, wymagają przed skierowaniem ich do komisji i na sesję Rady Gminy opinii Wójta Gminy Borkowice.

7.3 Finansowanie realizacji Strategii

Finansowanie realizacji *Gminnej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Borkowice 2023-2030* tylko w części zależą od budżetu Gminy. Schemat realizacji i finansowania *zadań* przedstawiono na rysunku 7.1.

Rysunek 8.1

Schemat finansowania realizacji *Gminnej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Borkowice 2023-2030*

Źródło: Opracowanie własne

Samorząd Gminy Borkowice ma ograniczone środki do bezpośredniego finansowania realizacji zadań niezbędnych do osiągnięcia celów strategicznych i operacyjnych. Jednak poprzez kształtowanie przestrzeni, stymulowanie rozwoju zasobów ludzkich i zapewnienie bezpieczeństwa w sferze społecznej tworzy warunki do rozwoju gospodarczego, przyciągania inwestorów i pobudzania przedsiębiorczości mieszkańców. Utrzymanie wysokiego tempa rozwoju przy ograniczonych wolnych środkach budżetowych wymaga stosowania montażu finansowego opartego na partnerstwie publiczno-społecznym i publiczno-publicznym, wspieranego pozyskaniem środków bezzwrotnych z funduszy strukturalnych Unii Europejskiej.

Partnerstwo publiczno-społeczne jest formą finansowania realizacji projektów w sferze społecznej przez długoterminowe zaangażowanie organizacji trzeciego sektora – stowarzyszeń, fundacji, a także spółdzielni socjalnych. Wobec ustawowego ograniczenia zadłużenia jednostki samorządowej do poziomu 15 i 60% jej dochodów budżetowych oraz obecnego poziomu zobowiązań montaż finansowy z wykorzystaniem organizacji trzeciego sektora w połączeniu ze środkami bezzwrotnymi pozyskanymi z funduszy strukturalnych Unii Europejskiej stanie się ważnym narzędziem rozwiązywania problemów społecznych.

Partnerstwo publiczno-publiczne jest formą finansowania *zadań* przez koncentrację środków publicznych – powiatowych, gminnych, województwa samorządowego i administracji centralnej. W latach 2023-2030 oraz w kolejnych okresach programowania może stać się jednym z istotnych źródeł środków na finansowanie *zadań* służących rozwiązywaniu problemów społecznych w Gminie Borkowice.

7.3.1. Lepsze wykorzystanie zasobów poprzez realizację usług na poziomie lokalnych społeczności

Panuje zgoda, że inwestowanie w opiekę instytucjonalną nie jest właściwym kierunkiem polityki publicznej. Jest tak, gdyż ze źródeł publicznych finansowane są usługi, które – jak wykazano – przynoszą niezadowalające rezultaty dla odbiorców. Należycie skonstruowane i zarządzane systemy środowiskowe, umożliwiające niezależne oraz wspierane życie, przynoszą lepsze rezultaty dla użytkowników – poprawę jakości życia oraz stanu zdrowia i możliwość wnoszenia wkładu w życie społeczne. W związku z tym inwestycja w takie usługi jest lepszym sposobem wykorzystania pieniędzy podatników.

W przypadku dzieci inwestycje w usługi, takie jak wczesne interwencje, wsparcie dla rodzin, reintegracja i wysokiej jakości opieka zastępcza, mogą zapobiec niekorzystnym zjawiskom, takim jak przedwczesne kończenie nauki, bezrobocie, bezdomność, uzależnienia, zachowania aspołeczne oraz przestępczość. Oprócz pozytywnego wieloletniego wpływu na dzieci, co powinno być najważniejszym czynnikiem brany pod uwagę, usługi takie pozwolą w perspektywie długoterminowej zaoszczędzić środki publiczne.

Badania dotyczące kosztów opieki świadczonej na poziomie lokalnych społeczności w zakresie zdrowia psychicznego w porównaniu z opieką instytucjonalną wykazały, że koszty pozostają w przybliżeniu na tym samym poziomie, natomiast jakość życia odbiorców oraz ich zadowolenie z usług wzrastają. Tam, gdzie opieka instytucjonalna okazywała się tańsza, wynikało to z przeznaczenia na nią niewystarczających zasobów, co miało znaczący wpływ na niski poziom osiągniętych wyników.

7.4. Wspieranie rozwiązań na poziomie lokalnych społeczności i współpracy pomiędzy z organizacjami pozarządowymi

W opiece instytucjonalnej przebywa istotny odsetek osób niepełnosprawnych. Największą grupą pensjonariuszy są osoby niepełnosprawne intelektualnie, a zarazem mające problemy ze zdrowiem psychicznym. Ponieważ bardzo trudno jest dotrzeć do szczegółowych danych – informacje odnośnie do niepełnosprawności nie mają pełnej, ujednoczonej statystyki – informacje te należy traktować jako oszacowanie liczby osób objętych opieką instytucjonalną.

Rośnie liczba dzieci w różnych typach pieczy zastępczej i placówek pobytu stałego. Rodzaje placówek stacjonarnych to m.in.:

- ✓ szkoły z internatem,
- ✓ szkoły specjalne,
- ✓ domy dla małych dzieci,
- ✓ ośrodki dla dzieci z problemami wychowawczymi,
- ✓ zakłady dla nieletnich przestępców oraz
- ✓ placówki przygotowujące do życia po opuszczeniu zakładu.

Warto podkreślić, iż zwłaszcza dzieci niepełnosprawne lub uważane za takie są bardziej od innych narażone na umieszczenie w opiece instytucjonalnej i pozostanie tam przez długi czas, a wiele z nich – przez całe życie.

Nie są dostępne całościowe dane na temat liczby osób starszych objętych opieką instytucjonalną w Gminie Borkowice. Niemniej należy przyjąć, iż odsetek beneficjentów stacjonarnej opieki długoterminowej jest znacznie niższy niż osób objętych opieką domową. Wiele osób starszych pozostaje bez dochodów i wsparcia co prowadziło do wzrostu liczby osób starszych umieszczanych w Zakładach Opiekuńczo-Lecznicznych i Domach Pomocy Społecznej.

W odniesieniu do osób niepełnosprawnych prawdopodobieństwo objęcia opieką instytucjonalną wzrasta wraz z wiekiem. Wyjaśnia to, dlaczego liczba kobiet w zakładach przewyższa liczbę mężczyzn, jako że kobiety żyją przeciętnie dłużej od mężczyzn. Ta statystyka wskazuje na poważne wyzwanie związane z zapewnieniem wsparcia: w miarę jak coraz więcej osób ze złożonymi potrzebami dożywa podeszłego wieku, niezbędne są

dodatkowe usługi, aby zaspokoić ich potrzeby. W połączeniu ze wzrostem długowieczności społeczeństwa oraz występowaniem demencji i innych schorzeń upośledzających funkcjonowanie zwiększa to presję na władze krajowe, regionalne i lokalne oraz służby socjalne i opiekę zdrowotną.

Na szczeblu Unii Europejskiej, ogólnokrajowym a także na poziomie *Programu Fundusze Europejskie dla Mazowsza 2021-2027* i *Regionalnego Planu Rozwoju Usług Społecznych i Deinstytucjonalizacji 2023-2025* podjęto ogólne zobowiązanie polityczne dotyczące przejścia od instytucjonalnych do form opieki świadczonych na poziomie społeczności lokalnych w przypadku wszystkich grup tj.

- ✓ rodzin i dzieci, w tym dzieci z niepełnosprawnościami
- ✓ osób z niepełnosprawnościami
- ✓ osób starszych
- ✓ osób w kryzysie zdrowia psychicznego
- ✓ oraz osób w kryzysie bezdomności

Najważniejsze uzgodnione w tym zakresie standardy stawiają przed samorządem Gminy Borkowice wymóg rozwijania usług świadczonych przez lokalne społeczności jako alternatywy dla opieki instytucjonalnej.

Skutecznemu realizowaniu *Strategii* służyć będzie współpraca z organizacjami sektora publicznego oraz organizacjami pozarządowymi. Podstawowymi sposobami inicjowania uczestnictwa kluczowych reprezentantów poszczególnych sektorów i realizowania współpracy będą partnerstwo publiczno-publiczne, partnerstwo publiczno-prywatne oraz aktywizowanie i wspieranie organizacji pozarządowych.

Partnerstwo publiczno-prywatne jest formą finansowania wydatków na sferę problemów społecznych przez długoterminowe zaangażowanie organizacji trzeciego sektora, szczególnie dla skutecznego pozyskiwania środków z funduszy strukturalnych Unii Europejskiej na realizację *Strategii*. Wobec ustawowego ograniczenia zadłużenia jednostki samorządowej, ograniczoności dochodów budżetowych Gminy montaż finansowy z wykorzystaniem organizacji pozarządowych i środków bezzwrotnych z funduszy strukturalnych może stać się najważniejszym narzędziem rozwiązywania problemów społecznych Gminy Borkowice.

Do sprawnego funkcjonowania i rozwoju Gminy Borkowice niezbędne jest poczucie wpływu mieszkańców na funkcjonowanie swojego otoczenia i sprawne działanie instytucji. Jedną z najważniejszych form aktywności obywatelskiej jest działalność organizacji pozarządowych, które powszechnie uznaje się za cenne dopełnienie – a czasem wręcz alternatywę – w realizacji zadań przez samorząd gminny. Ich walorem jest nie

tylko znajomość lokalnej specyfiki, adekwatność i szybkość działania, ale także często niższy koszt osiągnięcia efektów. Inicjowanie współpracy będzie oparte na następujących zasadach:

- aktywizacji społeczności lokalnych,
- wielopłaszczyznowego wspierania organizacji pozarządowych,
- włączania społeczności lokalnych w rozwiązywanie lokalnych problemów i procesy zarządzania Gminą,
- wspierania aktywnych obywateli Gminy.

Najważniejsze kierunki działań wobec organizacji pozarządowych to włączanie społeczności lokalnych w proces realizacji *Strategii*, zarządzanie Gminą (zgodnie z regułą *open government*), a także w identyfikowanie najważniejszych problemów i oczekiwań w ramach konsultacji społecznych oraz wspieranie w pozyskiwaniu zewnętrznych źródeł finansowania projektów z funduszy strukturalnych Unii Europejskiej.

7.5. Program promocji i *Public Relations*

7.5.1. Założenia

Promocja będzie celową, systematyczną działalnością, która poprzez informowanie i *Public Relations* będzie wzmacniać znajomość *Gminnej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Borkowice 2023-2030* wśród społeczności lokalnej. Ma również na celu uświadomienie mieszkańcom w jaki sposób realizacja *Strategii* będzie wpływać na rozwiązywanie problemów społecznych w ich otoczeniu oraz na zaspokajanie ich potrzeb.

Skuteczna realizacja *Gminnej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Borkowice 2023-2030* wymaga popularyzowania tworzenia i wspierania porozumień (sieci) publiczno-prywatnych, upowszechniania współpracy administracji publicznej z organizacjami pozarządowymi, w zakresie realizacji zadań publicznych związanych z rozwiązywaniem problemów społecznych oraz społeczne i obywatelskie konsultowanie realizacji *Strategii*. Realizacja celów i priorytetów przyjętych w *Strategii* wymaga posiadania i prowadzenia przez samorząd gminy promocji i *Public Relations* w sposób zaplanowany i skoordynowany.

Wójt Gminy Borkowice koordynuje działania informacyjne i promocyjne, między innymi –poprzez inicjowanie wspólnych przedsięwzięć ze wszystkimi instytucjami zaangażowanymi we wdrażanie *Strategii*. Za prowadzenie działań informacyjnych i promocyjnych dotyczących realizacji *Gminnej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Borkowice 2023-2030* odpowiedzialny jest Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej.

7.5.2. Cele i zasady

Cele programu promocji i *Public Relations*:

- społeczność lokalna poinformowana na temat *Gminnej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Borkowice 2023-2030* – jej celach i sposobach realizacji,
- spopularyzowane działania samorządu Gminy Borkowice ukierunkowane na realizację *zadań i projektów* służących rozwiązywaniu problemów osób zagrożonych wykluczeniem społecznym na obszarze Gminy Borkowice,
- spopularyzowane przedsięwzięcia sfinansowane ze środków funduszy strukturalnych oraz podjęte działania ukierunkowane na pozyskanie środków finansowych na realizację *dotychczasowych zadań*,
- zapewniony powszechny dostęp do informacji o możliwościach ubiegania się o wsparcie ze środków funduszy strukturalnych na realizację *projektów* służących rozwiązywaniu problemów społecznych na obszarze Gminy Borkowice i osiągnięcia *celów strategicznych Strategii*, w szczególności dla organizacji pozarządowych,

Realizacja programu promocji i *Public Relations* będzie oparta na następujących zasadach:

- dostosowania działań promocyjnych do potrzeb i oczekiwań odbiorców,
- kształtowania pozytywnego wizerunku Gminy Borkowice,
- równowagi pomiędzy promocją wewnętrzną i zewnętrzną.

Najważniejsze kierunki działań: poznawanie potrzeb i pragnień mieszkańców, uczestniczenie w istotnych konferencjach i wystawach, intensyfikacja współpracy z regionami partnerskimi, intensyfikacja współpracy z innymi gminami Powiatu Przysuskiego i gminami ościennymi, intensyfikacja współpracy z lokalnymi organizacjami pozarządowymi i instytucjami działającymi na rzecz osób wykluczonych społecznie i zawodowo.

7.5.3. Grupy docelowe

Grupy docelowe programu promocji i *Public Relations*:

- społeczność Gminy Borkowice,
- potencjalni inwestorzy z poza terenu Gminy,
- potencjalni beneficjenci wsparcia ze środków funduszy strukturalnych na realizację projektów służących osiągnięcia celów strategicznych *Strategii*,
- organizacje pozarządowe,
- władze regionalne województwa mazowieckiego,
- organizacje zawodowe, środowisko biznesu i kultury,
- media.

7.5.4. Środki i instrumenty

Dla osiągnięcia zamierzonych celów programu promocji i *Public Relations* będą stosowane między innymi następujące środki i instrumenty:

- PUBLIKACJA *Gminnej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Borkowice 2023-2030*, na stronach internetowych Gminy Borkowice. Za publikację odpowiedzialny będzie Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej.
- STWONA WWW zawierająca informacje o *zadaniach i projektach* realizacyjnych, publikacje sprawozdań z realizacji *Strategii*. Strona WWW będzie bardzo istotnym elementem konsultacji społecznych dającym możliwość pobierania lub wypełniania ankiet na tematy związane z realizacją *Strategii*. Ponadto znajdują się na niej informacje o źródłach finansowania realizacji projektów i zadań realizacyjnych. Za organizację odpowiedzialny będzie Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej.
- WSPÓŁPRACA Z MEDIAMI - prasa o zasięgu lokalnym w celu upowszechnienia informacji związanych z wdrażaniem *Gminnej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Borkowice 2023-2030*. Za inicjowanie współpracy z mediami odpowiedzialny będzie Wójt Gminy Borkowice.

Urząd Gminy w Borkowicach

ul. Ks. J. Wiśniewskiego 42, 26 - 422 Borkowice

Tel. +48 48 675 79 10

www.borkowice.gmina.pl

Numer załącznika 6

Uchwała numer II/9/2024 "w sprawie przyjęcia Gminnej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Borkowice na lata 2023-2030." została podjęta następującą proporcją głosów: jestem za 11, jestem przeciw 0, wstrzymuję się 0.

Uchwała została podjęta w trybie jawnym, zwykłą większością głosów.

Data i godzina głosowania: 23.05.2024 13:32:43

Radni zagłosowali jak poniżej:

Jestem za	
1.	<i>Tomasz Bielawski</i>
2.	<i>Piotr Stefański</i>
3.	<i>Tomasz Zdral</i>
4.	<i>Mirosław Długosz</i>
5.	<i>Mirosław Młynarczyk</i>
6.	<i>Leszek Stando</i>
7.	<i>Marek Chrapczyński</i>
8.	<i>Maria Wójcik</i>
9.	<i>Sławomir Patyna</i>
10.	<i>Jolanta Turek</i>
11.	<i>Sławomir Plaskota</i>

Wstrzymuję się	
	<i>BRAK</i>

Jestem przeciw	
	<i>BRAK</i>

Obecni radni, którzy nie wzięli udziału w głosowaniu	
	<i>BRAK</i>

Operatorem systemu był *Admin*.

Wygenerowano z systemu DSSS Vote za pośrednictwem oprogramowania DSSS Vote App.

